

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

DIPLOMSKO DELO UNIVERZITETNEGA ŠTUDIJA

**Naravovarstveni nadzorniki in kršitve zakonodaje v zavarovanih
območjih Republike Slovenije**

September, 2015

Leon L. Zamuda

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

DIPLOMSKO DELO UNIVERZITETNEGA ŠTUDIJA

**Naravovarstveni nadzorniki in kršitve zakonodaje v zavarovanih
območjih Republike Slovenije**

September, 2015

Leon L. Zamuda

Mentorica: doc. dr. Katja Eman

»V naravi ni ničesar nekoristnega ...« — Michel Eyquem de Montaigne

ZAHVALA

Svoji mentorici doc. dr. Katji Eman se zahvaljujem za usmerjanje, koristne nasvete in vso izkazano prijaznost ob izdelavi diplomskega dela.

Za vso podporo — tako tekom študija, kot tudi med nastajanjem tega diplomskega dela — se zahvaljujem svoji družini.

Posebno hvaležen sem sestri Anji, ki mi je vedno znova znala prisluhiniti in pomagati.

Zahvalil bi se tudi vsem prijateljem in sošolcem, s katerimi smo skupaj preživeli nepozabna študentska leta.

Kazalo

1	Uvod	7
1.1	Namen in cilji diplomskega dela	9
1.2	Hipoteze	9
1.3	Metodološki okvir in omejitve diplomskega dela	9
2	Zakon o ohranjanju narave (ZON)	11
2.1	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave	13
3	Zavarovana območja v Republiki Sloveniji	15
3.1	Ožja zavarovana območja	18
3.1.1	Naravni spomenik.....	18
3.1.2	Strogi naravni rezervat	19
3.1.3	Naravni rezervat	19
3.2	Širša zavarovana območja	19
3.2.1	Narodni park.....	20
3.2.2	Regijski park.....	20
3.2.3	Krajinski park	21
3.3	Upravljanje z zavarovanimi območji	21
3.4	Skupnost zavarovanih območij narave Slovenije	22
3.5	Posebna varstvena območja – območja Natura 2000	24
4	Nadzor nad Zakonom o ohranjanju narave	26
4.1	Inšpekcijski nadzor	26
4.2	Naravovarstveni nadzorniki	27
4.3	Prostovoljni nadzorniki	30
5	Kršitve zakonodaje in dejansko stanje neposrednega nadzora v zavarovanih območjih Republike Slovenije	32
5.1	Analiza neposrednega nadzora v naravi (2011)	33
5.2	Rezultati anketnih vprašalnikov	34
6	Ugotovitve	42
6.1	Preverjanje hipotez	49

7 Zaključek.....	51
8 Uporabljeni viri.....	53
9 Priloge	56

Kazalo tabel in grafov

Tabela 1: V anketni vprašalnik zajeta zavarovana območja	32
Graf 1: Število naravovarstvenih nadzornikov na posameznih zavarovanih območjih in njihova pooblastila.....	35
Graf 2: Število prostovoljnih nadzornikov na posameznih območjih in njihova pooblastila	36
Graf 3: Število vseh obravnavanih, oziroma zabeleženih kršitev ZON v letih od 2011 do 2014 na posameznih zavarovanih območjih	37
Graf 4: Število kršitev ZON v letih od 2011 do 2014 na posameznih zavarovanih območjih, za katere so globe izrekli naravovarstveni nadzorniki	38
Graf 5: Najpogostejši zaznani prekrški na posameznih zavarovanih območjih v času od leta 2011 do leta 2014.....	39
Graf 6: Ali se vam zdi, da na vašem zavarovanem območju deluje dovolj naravovarstvenih nadzornikov in prostovoljnih nadzornikov?.....	40
Graf 7: Kolikšno je po vaši oceni število nadzornikov (naravovarstvenih in prostovoljnih), ki bi ga poleg obstoječih (če so ti že prisotni), potrebovali na vašem zavarovanem območju?.....	41
Graf 8: Ocene upravljavcev glede potreb po dodatnih naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikih (vir: Kus Veenvliet, 2011)	47

Kazalo slik

Slika 1: Logotip Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave (vir: ZRSVN, 2012) ...	14
Slika 2: Karta zavarovanih območij Republike Slovenije (vir: ARSO, 2014).....	17

Povzetek

Ozemlje Republike Slovenije je sicer razmeroma majhno, a je na njem moč najti bogato biotsko raznovrstnost, raznolik relief in najrazličnejše habitatne tipe. Ljudje, ki so (bili) v stalnem stiku z vsem naštetim, so prišli do pomembnega spoznanja in zavedanja, da je treba naravo in njene vrednote nekako ohraniti – če ne že zaradi nje same – vsaj zaradi tega, da bi v njej lahko uživali tudi prihodnji rodovi. Sčasoma so pričeli ustanavljati zavarovana območja, ki so eden izmed najpomembnejših in najstarejših ukrepov ohranjanja narave. Zavarovana območja delimo na ožja in širša, njihov skupni delež se kontinuirano večja in trenutno predstavlja okoli 13 % površine naše države. Ukrepi, ki določajo ohranjanje biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot so zbrani v Zakonu o ohranjanju narave (2014). Nadzor nad omenjenim zakonom vršijo inšpektorji za ohranjanje narave in nekateri drugi inšpektorji, ter naravovarstveni in prostovoljni nadzorniki, ki izvajajo neposredni nadzor v naravi. Kršitve zakona so – odvisno od zavarovanega območja – različne in specifične. Ker enotna evidenca zaznanih kršitev Zakona o ohranjanju narave ne obstaja, ostaja to področje precej neraziskano. Namen diplomskega dela je bil predstaviti trenutno stanje neposrednega nadzora v naravi, osvetliti glavne probleme naravovarstvenega nadzora pri nas in število ter vrste kršitev Zakona o ohranjanju narave. V ta namen smo izvedli anketo med članicam Skupnosti naravnih parkov Slovenije. Ugotovili smo, da bi za učinkovit neposredni nadzor na zavarovanih območjih potrebovali še vsaj enkrat toliko naravovarstvenih nadzornikov, kot jih deluje trenutno, prav tako pa bi morali izobraziti še več prostovoljnih nadzornikov. Nujno bi bilo sprejetje podzakonskega akta, ki bi vzpostavil pogoje za organizacijsko, vsebinsko in teritorialno usklajeno izvajanje neposrednega nadzora v naravi. Tako bi lahko zagotovili ustrezen nadzor nad zavarovanimi območji in posledično zmanjšali število kršitev Zakona o ohranjanju narave ter s tem – kar je navsezadnje najpomembneje – škodljive vplive na naravo.

Ključne besede: zavarovano območje, Republika Slovenija, Zakon o ohranjanju narave, naravovarstveni nadzornik

Summary - Environmental supervisors and law violations in protected areas of the Republic of Slovenia

The territory of the Republic of Slovenia is otherwise quite small, but one can here find a rich biodiversity, varied relief and a wide range of habitat types. People in constant contact with all of the above have come up with important knowledge and awareness of the conservation of nature – if not because of the nature itself – for the next generations, to enjoy in it and live in a harmony with it. Eventually we began to establish protected areas, which are one of the most important and oldest measures of nature conservation. Those protected areas are divided into narrower and wider, and their total share is continuously growing and currently accounts for around 13 % of our country. Measures that provide the conservation of biodiversity and the system of protection of natural values are collected in the Nature Conservation Act (2014). The supervision of the mentioned act is performed by the nature conservation inspectors and some other inspectors as well as the environmental and voluntary supervisors who carry out the direct supervision of nature. The violations of the law are – depending on the protected area – various and specific. As the single record of the detected violations of the Nature Conservation Act does not exist, this field of research remains substantially unexplored. The aims of this thesis are to present the current status of the direct supervision of nature, to highlight the main problems of the direct supervision of nature in our country and to stress the numbers and types of the violation of the Nature Conservation Act. For this purpose we conducted a survey among the members of the Community of Natural Parks of Slovenia. We have found out that for an effective direct control over protected areas we would need at least twice as many environmental supervisors as they currently operate, but would also need to train more volunteer supervisors. It is also essential to adopt a regulatory provision, which would establish conditions for the organizationally, conceptually and territorially compliant implementation of the control in nature. This would ensure an adequate control over protected areas and consequently reduce the number of violations of the Nature Conservation Act and thereby – which is, after all the most important thing – detrimental effects on nature.

Key words: protected area, Republic of Slovenia, Nature Conservation Act, environmental supervisor

1 Uvod

Republika Slovenija leži na stičišču štirih biogeografskih regij: dinarske, alpske, panonske in sredozemske. Njeno ozemlje povezuje vzhodne in zahodne evropske države in je hkrati vezni člen med srednjeevropskim, balkanskim in sredozemskim prostorom. Kljub majhnosti naše države je zanjo značilna velika pestrost živalskih in rastlinskih vrst, ki je pogojena s pestrostjo okolja in geološke preteklosti (Agencija Republike Slovenije za okolje [ARSO], 2015a).

Izjemno raznolika krajina, raznovrstnost živalskih in rastlinskih vrst ter ljudje, ki so v stalnem odnosu z naravo, so privedli do temeljnega spoznanja in zavedanja, da sta narava in človek neizogibno soodvisna. Da bi se območja, ki so pomembna tako z vidika naravnih vrednot, kot tudi z vidika biotske raznovrstnosti, ohranila, jih država (oziroma vlada ali/in lokalna skupnost) zavaruje. Ustanavljanje zavarovanih območij je tako med najpomembnejšimi in najstarejšimi mehanizmi ohranjanja rastlinskih in živalskih vrst, odnosov med njimi, ter njihovih habitatov (Mavri in Mežan, 2014).

Zakon, katerega glavni namen je prispevati k ohranjanju narave, je Zakon o ohranjanju narave (Zakon o ohranjanju narave [ZON], 2014). Ta določa ukrepe, s katerimi se ohranja in zavaruje rastlinske in živalske vrste, njihove življenjske prostore, ter druge naravne vrednote. Glavna naloga ZON (2014) je ohranjanje narave.

Nadzor nad spoštovanjem prepovedi Zakona o ohranjanju narave (2014) in na njegovih podlagi izdanih predpisov izvajajo inšpektorji, pristojni za ohranjanje narave. Neposredni nadzor izvajajo tudi gozdarski, lovski, ribiški in kmetijski inšpektorji, kot tudi inšpektorji, ki so pristojni za nadzor delovnih področij, ki se nanašajo na delovna območja drugih ministrstev (ZON, 2014). Poleg inšpektorjev neposredni nadzor na zavarovanih območjih vršijo tudi naravovarstveni nadzorniki in prostovoljni nadzorniki. Naravovarstveni nadzorniki so osebe, ki vršijo neposredni nadzor v naravi oziroma na zavarovanih območjih. Njihove glavne naloge predstavljajo neposredno spremljanje stanja, nadzor nad izvajanjem varstvenih režimov, prepoznavanje kršitev ZON (2014) in obveščanje inšpekcijskih organov ter opozarjanje na varstvene režime. Ob tem se v glavnem opirajo na ZON (2014). Za razliko od prostovoljnih nadzornikov so za svoje delo plačani, saj so v delovnem razmerju (zaposleni, oziroma pogodbeno vezani). Prostovoljni nadzorniki nimajo vseh pooblastil, saj delo opravljajo prostovoljno.

Za polno izvajanje nalog mora naravovarstveni nadzornik imeti dve pooblastili – to sta pooblastilo po ZON (2014) (za izvajanje naravovarstvenega nadzora) in pooblastilo po Zakonu o prekrških [ZP-1] (2011) (za vodenje prekrškovnega postopka in izdajo plačilnega naloga). Ob ugotovitvi kršitve ZON (2014) lahko naravovarstveni nadzornik s polnimi pooblastili (za nekatere prekrške) izda plačilni nalog (Kus Veenvliet, 2011).

Po ZON (2014) zavarovana območja delimo na:

- ožja zavarovana območja;
- širša zavarovana območja.

Ožja zavarovana območja nato delimo na naravne spomenike, naravne rezervate in stroge naravne rezervate. Širša zavarovana območja pa delimo na krajinske parke, regijske parke in narodne parke (ZON, 2014). Z aktom o zavarovanju (ali zakonom) se na zavarovanem območju prepovedo ali omejijo različne dejavnosti, ki bi zavarovanemu območju lahko potencialno škodile (Mavri in Mežan, 2014).

Kot kažejo podatki za obdobje do leta 2014, se delež zavarovanih območij pri nas kontinuirano veča. Temu botrujejo povečanje našega edinega nacionalnega parka, Triglavskega narodnega parka, in razglasitve šestih parkov po letu 2002. Tako zavarovana območja trenutno obsegajo slabih 13 % površine Republike Slovenije (Mavri in Mežan, 2014). Leta 2011 je 11 upravljavcev zavarovanih območij Republike Slovenije sklenilo dogovor o ustanovitvi Skupnosti zavarovanih območij narave Slovenije. S tem so se zavezali, da bodo medsebojno sodelovali, posebno pozornost pa namenjali sodelovanju z lokalnimi prebivalci v zavarovanih območjih in osveščanju obiskovalcev zavarovanih območij, ter njihovi vlogi pri varstvu narave (Dogovor o ustanovitvi Skupnosti zavarovanih območij narave Slovenije [Dogovor o ustanovitvi SZONS], 2011).

Leta 2004 je bila hkrati z vstopom Republike Slovenije v Evropsko unijo izdana Uredba o posebnih varstvenih območjih Natura 2000 (2004) ali krajše območjih Natura 2000. Gre za na ravni Evropske unije določena ekološka območja, ki so pomembna za ohranitev živalskih in rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov.

1.1 Namen in cilji diplomskega dela

Pri pregledu obstoječih študij in analiz smo ugotovili, da je večina dosedanjih raziskav o zabeleženih kršitvah zakonodaje v zavarovanih območjih v Republiki Sloveniji osnovana na podatkih zbranih do leta 2011, po tem letu pa teh podatkov ni zbiral in analiziral nihče. Namen diplomskega dela je zapolniti omenjeno vrzel v raziskovanju zavarovanih območij.

Cilj diplomske naloge je predstaviti trenutno stanje neposrednega nadzora v naravi (s strani naravovarstvenih nadzornikov) v Republiki Sloveniji ter na podlagi podatkov, pridobljenih z anketami, poslanimi članicam Skupnosti naravnih parkov Slovenije, identificirati in analizirati glavne probleme naravovarstvenega nadzora v zaščiteneh območjih v Republiki Sloveniji in primerjati število ter vrste kršitev ZON v letih 2011, 2012, 2013 in 2014. Dobljene rezultate bomo nato primerjali z rezultati Analize neposrednega nadzora v naravi, ki je bila opravljena leta 2011. Na podlagi te primerjave bomo skušali določiti trend zabeleženih kršitev ZON v zavarovanih območjih v Republiki Sloveniji.

1.2 Hipoteze

Da bi dosegli cilje diplomske naloge, ki smo si jih zastavili, smo oblikovali naslednji hipotezi:

Hipoteza 1:

Število zabeleženih kršitev Zakona o ohranjanju narave (2014) v zavarovanih območjih v Republiki Sloveniji narašča.

Hipoteza 2:

Število naravovarstvenih nadzornikov se povečuje skladno s povečevanjem površine zavarovanih območij v Republiki Sloveniji.

1.3 Metodološki okvir in omejitve diplomskega dela

Pri izdelavi diplomskega dela bomo uporabili različne raziskovalne metode. S pomočjo analize in interpretacije primarnih in sekundarnih virov (domače študije, zakoni, pravilniki, domača in tuja literatura; knjige, članki, raziskave, statistični podatki, letna poročila in javni viri informacij na svetovnem spletu) bomo zbrali ključne informacije obravnavane tematike in tako postavili teoretični okvir

diplomskega dela. Nato bomo izvedli ankete o zavarovanih območjih z zaposlenimi v zavarovanih območjih (naravovarstvenimi nadzorniki ali drugimi strokovno usposobljenimi osebami s tega področja) in tako pridobili dodaten vpogled v trenutno stanje na področju dela v zavarovanih območjih, oziroma o preteklem in trenutnem stanju.

Možno omejitev pri izvedbi anketiranja lahko predstavlja nepripravljenost anketirancev na sodelovanje in nedoslednost pri njihovih odgovorih.

V uvodnem poglavju diplomskega dela smo opredelili raziskovano tematiko, predstavili namen in cilje diplomskega dela, zastavili hipotezi in postavili metodološki okvir ter omejitve, na katere lahko naletimo pri izdelavi diplomskega dela. Drugo poglavje je namenjeno podrobnejši obravnavi Zakona o ohranjanju narave (2014); v tem poglavju smo na kratko omenili tudi Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. V tretjem poglavju namenjamo pozornost zavarovanim območjem v Republiki Sloveniji. Te smo razdelili na ožja in širša zavarovana območja, nekaj besed smo namenili upravljanju z zavarovanimi območji, dotaknili smo se Skupnosti zavarovanih območij narave Slovenije in opisali posebna varstvena območja oziroma območja Natura 2000. V četrtem poglavju smo opisali nadzor nad Zakonom o ohranjanju narave – inšpekcijski nadzor in neposredni nadzor v naravi, ki ga izvajajo naravovarstveni nadzorniki ter prostovoljni nadzorniki. V petem poglavju smo predstavili kršitve zakonodaje in dejansko stanje neposrednega nadzora v zavarovanih območjih Republike Slovenije. Tukaj smo povzeli nekatere ključne ugotovitve Analize neposrednega nadzora v naravi (2011) in podali rezultate anketnih vprašalnikov, ki smo jih izvedli v sklopu diplomske naloge. Šesto poglavje je poglavje, v katerem smo podali ugotovitve in preverili hipotezi, ki smo si jih zastavili uvodoma. Sledi še zaključek, kjer smo v nekaj stavkih opisali ključna opažanja in pomanjkljivosti, ki smo jih ob izdelovanju diplomskega dela zaznali na tem področju, ter podali nekatere predloge za izboljšanje stanja.

2 Zakon o ohranjanju narave (ZON)

Kot smo ugotovili že uvodoma, so ene izmed najbolj prepoznavnih značilnosti naše države velika biotska raznovrstnost, krajinska pestrost, bogat rastlinski in živalski svet, mnogi habitatni tipi, raznolika geološka zgradba, razgiban relief, precej različnih vzorcev kulturnih krajin in še marsikaj (ARSO, 2015b).

Da bi lahko vse te vrednote ohranili – ne le zase, pač pa tudi za prihodnje rodove – velja na področju varstva narave v Republiki Sloveniji kar nekaj zakonov in strategij (Zavod Republike Slovenije za varstvo narave [ZRSVN], 2015). Pravna ureditev pri nas je na področju varstva okolja obsežna in raznolika. Urejena je z notranjo državno ureditvijo (ustavo, zakoni, podzakonskimi akti, nacionalnimi programi, ukrepi upravnih in drugih organov itd.) in mednarodnimi akti (konvencijami, pogodbami, sporazumi itd.) (Eman in Meško, 2012).

Ustava Republike Slovenije (2013) že v 5. členu Splošnih določb zapisuje, da država na svojem ozemlju »Skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine ...«, v 73. členu (imenovanem »zdravo življenjsko okolje«), pa piše: »Vsakdo je dolžan v skladu z zakonom varovati naravne znamenitosti in redkosti ter kulturne spomenike.« (Ustava Republike Slovenije [URS], 2013)

Temeljni zakon, ki v Republiki Sloveniji določa ukrepe »... ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave«, je Zakon o ohranjanju narave – ZON (2014).

Prvi ZON je bil sprejet leta 1999. Zakon je vzpostavil »sistem ohranjanja narave, ki se kot del pravnega sistema varstva okolja vključuje v slovenski pravni red. Sistem ohranjanja narave vključuje določitev pravnega – normativnega sistema ohranjanja narave, subjektov ohranjanja narave, programov in strategij na področju ohranjanja narave, organizacijo ohranjanja narave in financiranje ohranjanja narave. Vsebinsko se sistem ohranjanja narave nanaša na ohranjanje biotske raznovrstnosti, kamor sodi splošno varstvo prostoživečih rastlinskih in živalskih vrst, njihovega genetskega materiala, življenjskih prostorov in ekosistemov, in varstvo naravnih vrednot, ki celovito ureja varstvo naravne dediščine na Slovenskem.« (Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o ohranjanju narave [PZSDZON], 2014)

Od razglasitve ZON (2014) do danes je ta doživel več popravkov, dopolnitev in sprememb. Ena izmed pomembnejših novel ZON je bila sprejeta leta 2004 – pred vstopom Republike Slovenije v Evropsko unijo. Ta se je v pretežni meri nanašala na uskladitev slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije (PZSDZON, 2014). Zadnja sprememba omenjenega zakona je bila storjena v preteklem letu, torej v letu 2014 (ZON, 2014). Cilji predlaganih sprememb so bili predvsem: »odprava administrativnih ovir in bremen, racionalizacija in povečanje učinkovitosti na področju organiziranosti ohranjanja narave, poenostavitev nekaterih upravnih postopkov ob ohranitvi namena ohranjanja narave, odprava ugotovljenih neskladij z evropskimi predpisi, celovita ureditev vožnje v naravnem okolju.« (PZSDZON, 2014) Ob tem je predlog sprememb in dopolnitev upošteval oziroma sledil vsem uveljavljenim načelom, ki jih je na področju ohranjanja narave že uveljavil dotedanji ZON (PZSDZON, 2014).

Ko obravnavamo ZON (2014), moramo biti pozorni, da je ta sestavljen iz samega Zakona o ohranjanju narave (2014) in številnih podzakonskih aktov (odredb, pravilnikov, sklepov, uredb itd.). Tu so še drugi akti (akcijski načrti, odločbe, operativni programi, načrti, statuti, strategije itd.), ki so pomembni za njegovo uspešno izvajanje (Ministrstvo za okolje in prostor [MOP], 2015a). Na tem mestu moramo izpostaviti tudi zakone, ki v Republiki Sloveniji prav tako urejajo področje ohranjanja narave oziroma zavarovana območja in so z ZON (2014) neločljivo povezani (PZSDZON, 2014):

- Zakon o varstvu okolja (2006) (s podzakonskimi predpisi);
- Zakon o varstvu podzemnih jam (2004) (s podzakonskimi predpisi);
- Zakon o določitvi zavarovalnega območja za reko Sočo s pritoki (1986);
- Zakon o Triglavskem narodnem parku (2010) (s podzakonskimi predpisi);
- Zakon o Regijskem parku Škocjanske jame (1996) (s podzakonskimi predpisi);
- Zakon o spominskem parku Trebče (Kozjanski park) (1986) (s podzakonskimi predpisi).

V nadaljevanju bomo podrobneje predstavili dele ZON (2014), ki se nanašajo na zavarovana območja v Republiki Sloveniji in na neposredni nadzor oziroma delo naravovarstvenih nadzornikov.

2.1 Zavod Republike Slovenije za varstvo narave

Z razglasitvijo ZON leta 1999 je bil ustanovljen tudi Zavod Republike Slovenije za varstvo narave [ZRSVN], ki je formalno začel delovati leta 2002. V enovito organizacijo je združil posamezne enote za varstvo narave, ki so prej delovale v regionalnih zavodih za varstvo narave in kulturne dediščine. Tako je nastalo sedem območnih enot ZRSVN (Območna enota Celje, Območna enota Kranj, Območna enota Ljubljana, Območna enota Maribor, Območna enota Nova Gorica, Območna enota Novo mesto in Območna enota Piran) in Osrednja enota (s sedežem v Ljubljani), ki skrbi za povezovanje in koordinacijo med vsemi enotami (ZRSVN, 2015). Glavno poslanstvo ZRSVN je ohranjanje slovenske narave – posebno skrb namenja naravovarstveno najvrednejšim oziroma najbolj ogroženim območjem (zavarovanim območjem). Vsi člani, ki se nanašajo na ZRSVN (od 115. člena do 129. člena) so zbrani v poglavju 7.2.1. ZON (2014) z naslovom Zavod za varstvo narave. Vse naloge, ki jih opravlja ZRSVN, najdemo v 117. členu ZON (2014). Tako ZRSVN med drugim spremlja stanje ohranjenosti narave, biotske raznovrstnosti, naravnih vrednot; zbira najrazličnejše podatke o živih bitjih, njihovih življenjskih prostorih in ekosistemih; pripravlja strokovne predloge za zavarovanje, za določitev statusa naravnih vrednot, ukrepov varstva naravnih vrednot; sodeluje pri pripravi načrtov upravljanja zavarovanih območij, upravlja z zavarovanimi območji, ki jih je ustanovila država (če je v aktu o zavarovanju tako določeno), pripravlja strokovne predloge rdečih seznamov itd. (ZRSVN, 2015). Zavod ima tudi »... pravico in dolžnost zastopati interese ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot v vseh upravnih in sodnih postopkih katerih predmet so sestavine biotske raznovrstnosti, naravne vrednote ali zavarovana območja.« (ZRSVN, 2015) Znak oziroma logotip (Slika 1), po katerem prepoznamo ZRSVN, je pentlja iz šestih zank, ki so nanizane v krogu in prehajajo ena v drugo. Tri zanke ponazarjajo neživi svet (vodo, zemljo in zrak), tri zanke pa živi svet (rastlinstvo, živalstvo in človeka). S tem je ponazorjena celovitost in medsebojna povezanost žive in nežive narave. V celoto vse skupaj dodatno povezuje krog, v katerem se omenjena pentlja nahaja (ZRSVN, 2010).

Slika 1: Logotip Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave (vir: ZRSVN, 2012)

V tem poglavju smo spoznali glavne značilnosti ZON (2014), ki je glavni zakon na področju ohranjanja narave v Republiki Sloveniji. Zakonodaja na tem področju je v naši državi obširna in raznolika, zato je ZON (2014) povezan s precejšnjim številom drugih zakonov in podzakonskih aktov. Omenili smo tudi Zavod za varstvo narave Republike Slovenije (ZRSVN), katerega glavna naloga je ohranjanje narave – posebej na območjih, ki so najobčutljivejša in najbolj potrebna varovanja – to so zavarovana območja. O njih bo tekla beseda v naslednjem poglavju, v katerem bomo zavarovana območja v Republiki Sloveniji podrobneje predstavili.

3 Zavarovana območja v Republiki Sloveniji

Zavedanje, da je ohranjanje (in s tem zavarovanje) nekaterih delov narave zelo pomembno, je na slovenskih tleh prisotno precej dolgo. Že konec 19. stoletja je ugleden gozdar dr. Leopold Hufnagel iz gospodarjenja izločil pragozdne ostanke v Kočevskem Rogu, ki so poznani pod imenom Rajhenavski pragozd (Zavod za gozdove Slovenije, 2015). To dejanje bi lahko označili kot nekakšen prvi poskus ustanovitve zavarovanega območja na naših tleh.

Leta 1908 je dr. Albin Belar, vsestranski naravoslovec in eden izmed pionirjev evropskega varstva narave, podal (z vsemi potrebnimi strokovnimi podlagami) predlog o zavarovanju Doline Triglavskih jezer. Do zavarovanja, kljub dobro pripravljenemu in utemeljenemu predlogu, takrat ni prišlo (Mihelič in Vidrih, 2001).

Odsek za varstvo prirode in prirodnih spomenikov Muzejskega društva Slovenije je nato leta 1920 pokrajinski vladi za Slovenijo v Ljubljani predložil Spomenico¹, nekakšen »prvi nacionalni program varstva narave«. V njej so člani, naravovarstveni zanesenjaki, zapisali:

»Skoraj vse kulturne države so uvidele potrebo ohranitve prirodnih spomenikov in so v ta namen ustanovile same ali pomagale ustanoviti z večjimi denarnimi prispevki ali z odstopom zemljiških kompleksov prirodovarstvene parke (rezervate, Naturschutzparke), kjer uživa vse živalstvo in rastlinstvo popolno varstvo, dalje ustvarile zakone za absolutno varstvo gotovih živali in rastlin, tipičnih za dotične pokrajine ali izpostavljenih uničenju ter končno neposredno ali posredno po društvih za varstvo prirode poučevalo ljudstvo, da se omeji zatiranje tudi onih živali in rastlin, ki jih zakon imenoma ne ščiti. Da je tudi v naši državi, ki prednjači ostalim evropskim državam tako v florističnem kakor v favnističnem in geološkem oziru, nujna potreba v enakem smislu započeti resno delo, oteti znanstvenemu raziskovanju, kar se še oteti da, je jasno, ako se hočemo obraniti sicer opravičenemu očitku nekulturnosti in nepojmovanja važnosti prirodnega varstva.« (Spomenica, 1920)

---

¹ Pismena izjava o kaki stvari, problemu z zahtevo, da se uredi, reši; namenjena vladi, politični oblasti.

V dokumentu najdemo med drugim zapisane tudi štiri ključne točke, ki bi se jih po mnenju avtorjev Spomenice (1920) moralo začeti upoštevati:

- I. ustanovitev zavarovanih območij (ustanovitev različnih varstvenih parkov, med njimi tudi Dolina Triglavskih jezer);
- II. prepoved uničevanja redkih in za naše kraje tipičnih rastlinskih in živalskih vrst (strog nadzor nad lovskim in ribiškim zakonom ter zakonom o varstvu ptic);
- III. varstvo podzemnih jam (posebej tistih z interesantno floro in favno – vstop vanje naj se dovoli samo v znanstvene namene);
- IV. vzbuditi in doseči zanimanje splošne javnosti za varstvo narave.

Zahteve Spomenice so bile le delno uresničene. Kljub temu pa je dokument v tistem času predstavljal veliko redkost in ima za slovensko varstvo narave zgodovinski pomen (Klemenčič, Gorkič in Rogelj, 2010).

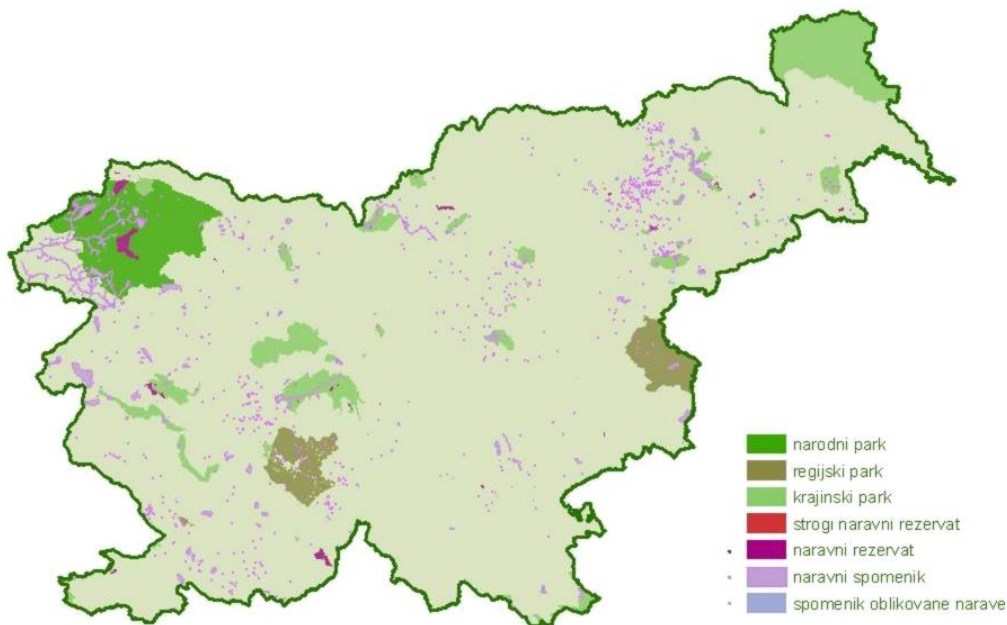
Belarjeve pobude iz leta 1908 so se uresničile leta 1924, ko so Dolino Triglavskih jezer zavarovali s prvim pogodbenim zavarovanjem za obdobje dvajsetih let (od leta 1924 do leta 1944), pod imenom »Alpski varstveni park«. Če upoštevamo to letnico, je Triglavski narodni park med najstarejšimi v Evropi; do tedaj so imele narodne parke le štiri države: Švedska od leta 1909, Švica od 1914, Španija od 1918 in Italija od leta 1919. Če bi Belarjev predlog iz leta 1908 uspel, bi Slovenci imeli prvi narodni park v Evropi (za nastanek prvega narodnega parka na svetu štejemo ustanovitev parka Yellowstone v Združenih državah Amerike leta 1872) (Mihelič in Vidrih, 2001).

Danes dojemamo zavarovana območja predvsem kot ukrep (vlade ali pristojnega organa ene ali več lokalnih skupnosti, ali skupaj vlade in pristojnega organa ene ali več lokalnih skupnosti), s katerim želimo ohraniti naravne vrednote in biotsko raznovrstnost *in situ*². Tako je ustanavljanje zavarovanih območij eno izmed najpomembnejših in najstarejših oblik ohranjanja in varovanja rastlinskih in živalskih vrst, odnosov med njimi ter njihovih habitatov (Mavri in Mežan, 2014).

---

² Na mestu, kraju samem.

Zavarovana območja v Republiki Sloveniji danes predstavljajo slabih 13 % celotne površine države (Mavri in Mežan, 2014). Kot je razvidno na Sliki 2 spodaj, imamo danes v Republiki Sloveniji 1 narodni park, 3 regijske parke, 44 krajinskih parkov, 1 strogi naravni rezervat, 59 naravnih rezervatov in 1159 naravnih spomenikov (podatek za leto 2014) (Mavri in Mežan, 2014).

Slika 2: Karta zavarovanih območij Republike Slovenije (vir: ARSO, 2014)

ZON (2014) v četrtem odstavku 53. člena, ki se imenuje »zavarovana območja«, zavarovana območja razdeli na ožja zavarovana območja in širša zavarovana območja, še podrobneje pa jih razdeli v petem in šestem odstavku istega člena.

Poznamo tudi mednarodno klasifikacijo zavarovanih območij. To je klasifikacija International Union for Conservation of Nature [IUCN]. Ta svetovna zveza za varstvo narave je bila ustanovljena leta 1948 z namenom vplivati, spodbujati in pomagati družbam po vsem svetu, da ohranijo celovitost in raznovrstnost narave ter zagotoviti, da je vsakršna raba naravnih virov pravična in trajnostna (ARSO, 2009). Je največja in najstarejša svetovna okoljska organizacija, priznana tudi s strani Združenih narodov (UN) (IUCN, 2014b). Delo IUCN se deli v šest komisij – ena izmed njih je tudi Svetovna komisija za zavarovana območja (World Commission on Protected Areas [WCPA]), ki že več kot pol stoletja usmerja globalno politiko na tem področju (ARSO, 2009). Države, ki so članice IUCN imajo lahko lasten, neodvisen sistem razvrščanja zavarovanih območij, vendar mora ta biti usklajen z IUCN sistemom, predvsem zaradi lažjega dojemanja pojma »zavarovano območje« (tako znotraj posamezne države, kot med državami), zaradi razvrščanja v Svetovno bazo podatkov o zavarovanih

območjih (WDPA) in zaradi možnosti ocene, kolikšen del planeta je z zavarovanjem v posameznih kategorijah ustrezno zavarovan za varstvo narave (globalna raven) na dolgi rok (IUCN, 2012). Slovenija je članica IUCN od leta 1993 – posledično smo morali svoj sistem razvrščanja zavarovanih območij uskladiti z IUCN (ARSO, 2009).

Klasifikacija zavarovanih območij po IUCN (IUCN, 2014a):

- Ia - strogi naravni rezervat;
- Ib - naravno območje;
- II - narodni park;
- III - naravni spomenik ali pojav;
- IV - zavarovani habitati rastlinskih ali živalskih vrst;
- V - zavarovana krajina;
- VI - zavarovana območja naravnih virov.

V nadaljevanju si bomo podrobneje ogledali slovensko razdelitev zavarovanih območij, katerim bo pripisana ustrezna IUCN kategorija.

3.1 Ožja zavarovana območja

Kot navaja ZON (2014), med ožja zavarovana območja spadajo:

- naravni spomenik;
- strogi naravni rezervat;
- naravni rezervat.

3.1.1 Naravni spomenik

V prvem odstavku 64. člena ZON (2014) je naravni spomenik opredeljen kot območje, ki vsebuje eno ali več naravnih vrednot. Te imajo lahko izjemno obliko, velikost, lego ali pa so same po sebi redke. Na takem zavarovanem območju je prepovedano posegati v naravo na način, ki lahko poslabša stanje, spremeni, poškoduje ali uniči naravno vrednoto, in spreminjati razmere ali stanje tako, da se spremeni, poškoduje ali uniči naravna vrednota ali pa zmanjša njen estetski pomen. Z aktom o zavarovanju se na zavarovanem območju lahko prepove ali omeji dejavnosti (zapisane v tretjem odstavku 64. člena zakona), ki bi lahko ogrozile, oziroma bistveno ogrozile zavarovano območje. Pri določitvi prepovedi ali omejitev dejavnosti posegov iz tretjega odstavka 64. člena se upoštevajo značilnosti zavarovanega območja in namen zavarovanja (ZON, 2014).

Glede na IUCN klasifikacijo naravni spomenik sodi v kategorijo III (ARSO, 2009).

3.1.2 Strogi naravni rezervat

»Strogi naravni rezervat je območje naravno ohranjenih geotopov, življenjskih prostorov ogroženih, redkih ali značilnih rastlinskih ali živalskih vrst ali območje, pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti, kjer potekajo naravni procesi brez človekovega vpliva.« (ZON, 2014) Na zavarovanem območju take vrste so prepovedani posegi ali opravljanje dejavnosti, ki bi lahko ogrožali ohranitev zavarovanega območja, namerno uničevanje rastlin in živali ter zadrževanje oseb, razen tistih, ki izvajajo nadzor (ZON, 2014). Zaradi izvajanja znanstvenoraziskovalnega in učno-vzgojnega dela lahko ministrstvo izjemoma (kljub prepovedi) dovoli zadrževanje na takem zavarovanem območju (ZON, 2014). Podrobnejša pravila ravnanja na območju naravnega rezervata se določijo z aktom o zavarovanju (ZON, 2014).

Strogi naravni rezervat je delno primerljiv z IUCN kategorijo Ia (ARSO, 2009).

3.1.3 Naravni rezervat

Naravni rezervat ZON (2014) obravnava podobno kot strogi naravni rezervat, le da je na območju naravnega rezervata prisoten človekov vpliv, ki se poskuša vzdrževati z uravnoteženim delovanjem človeka v naravi. Dejavnosti in sredstva, ki bi lahko na določen način povzročila bistvene spremembe biotske raznovrstnosti, strukture in funkcije ekosistemov, so na takem območju prepovedana. Prav tako je prepovedano opravljanje dejavnosti v času, ko je lahko ogrožen obstoj rastlin in živali. Na zavarovanem območju se lahko z aktom o zavarovanju prepove ali omeji dejavnosti (zapisane v tretjem odstavku 66. člena ZON (2014)), ki bi lahko ogrozile, oziroma bistveno ogrozile zavarovano območje. Pri tem se upoštevajo značilnosti zavarovanega območja in namen njegovega zavarovanja (ZON, 2014).

Naravnemu rezervatu sta primerljivi IUCN kategoriji VI in I (ARSO, 2009).

3.2 Širša zavarovana območja

ZON (2014) širša zavarovana območja deli na:

- narodni park;
- regijski park;
- krajinski park.

To so območja narave, na katerih je prisotna velika gostota in raznolikost naravnih vrednot, ki so lahko med seboj tudi kompleksno in funkcionalno povezane. Na takih območjih najdemo tudi veliko abiotsko, biotsko in krajinsko raznovrstnost (ZON, 2014). Ob ustanavljanju širših zavarovanih območij se omogočajo in upoštevajo tudi razvojne možnosti prebivalstva ter duhovna sprostitev in bogatitev človeka, prav tako pa se širša zavarovana območja ustanavljajo za uresničevanja mednarodno priznanih oblik varstva območij narave (ZON, 2014). Ožja zavarovana območja so lahko del širših, v katerih se lahko določijo tudi varstvena območja ali pasovi, s katerimi se podrobneje uredi varstveni režim zavarovanega območja (ZON, 2014).

Širša zavarovana območja so, prav tako kot ožja zavarovana območja, urejena z aktom o zavarovanju, ki na širšem zavarovanem območju (glede na njegovo vrsto, značilnosti in namen zavarovanja) prepove, omeji ali drugače uredi dejavnosti, ki bi lahko ogrozile zavarovano območje (dejavnosti te vrste so zapisane v prvem odstavku 68. člena ZON (2014)) (ZON, 2014). Širšim oziroma večjim in kompleksnejšim zavarovanim območjem bo v diplomskem delu posvečena največja pozornost.

3.2.1 Narodni park

ZON (2014) definira narodni park kot: »... veliko območje s številnimi naravnimi vrednotami ter z veliko biotsko raznovrstnostjo. V pretežnem delu narodnega parka je prisotna prvobitna narava z ohranjenimi ekosistemi in naravnimi procesi, v manjšem delu narodnega parka so lahko tudi območja večjega človekovega vpliva, ki pa je z naravo skladno povezan.« V območju narodnega parka morata biti opredeljeni najmanj dve varstveni območji – v pretežnem, povečini sklenjenem delu mora biti opredeljeno varstveno območje s strožjim varstvenim režimom, ki sledi mednarodnim varstvenim standardom in kriterijem. Z zakonom se določijo narodni park, namen zavarovanja, razvojne usmeritve, varstvena območja, varstveni režimi, upravljavec in drugo (ZON, 2014).

IUCN kategoriji, s katerima lahko primerjamo narodni park, sta kategorija II in kategorija V (delno) (ARSO, 2009).

3.2.2 Regijski park

To je širše območje, na katerem se pojavljajo ekosistemi, ki so značilni za to regijo. Krajina je na teh delih pogosto prvinska in vsebuje območja, kjer so prisotne naravne vrednote, ki so v skladju z deli narave, na katerih je človekov vpliv večji. Vseeno pa

je na takem območju človek z naravo v določenem ravnovesju (ZON, 2014). Tudi v regijskem parku morata biti opredeljeni najmanj dve varstveni območji, vendar je lahko varstveno območje s strožjim varstvenim režimom opredeljeno v manjšem obsegu in točkovno (ZON, 2014). Podrobnejša pravila ravnanja na območju regijskega parka se določijo z aktom o zavarovanju (ZON, 2014).

Če primerjamo regijski park in IUCN kategorije, ta spada v kategoriji V in II (delno) (ARSO, 2009).

3.2.3 Krajinski park

ZON (2014) opredeljuje krajinski park kot območje s posebej izraženim in dlje časa trajajočim sobivanjem človeka z naravo, ki ima precejšnjo krajinsko vrednost ali vrednost z ekološkega ali biotskega vidika. Tudi na območju krajinskega parka se z aktom o zavarovanju določijo podrobnejša pravila ravnanja.

Kategorija, ki ustreza krajinskemu parku po IUCN, je kategorija V (ARSO, 2009).

3.3 Upravljanje z zavarovanimi območji

Kot smo že ugotovili, je ustanovitelj zavarovanega območja lahko vlada ali pristojni organ lokalne skupnosti (oziroma več lokalnih skupnosti skupaj), ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti (ZON, 2014).

59. člen ZON (2014) poda definicijo upravljanja zavarovanega območja v treh odstavkih:

- »Upravljanje zavarovanega območja je opravljanje nalog varstva naravnih vrednot in nalog, ki so potrebne za izpolnitev namena, zaradi katerega je bilo območje zavarovano in so določene v aktu o zavarovanju.«
- »V skladu z aktom o zavarovanju lahko ustanovitelj sam neposredno upravlja zavarovano območje v režijskem obratu, ustanovi v ta namen javni zavod, poveri upravljanje javnemu zavodu, ki je ustanovljen z namenom trajnostnega gospodarjenja naravnih dobrin, ali podeli koncesijo za upravljanje.«
- »Upravljanje zavarovanega območja se izvaja na podlagi načrta upravljanja zavarovanega območja, če je v aktu o zavarovanju tako določeno.«

V naslednjem, 60. členu ZON (2014), je opredeljen načrt upravljanja. To je programski akt, s katerim se določijo: »... razvojne usmeritve, načini izvajanja

varstva, rabe in upravljanja zavarovanega območja ter podrobnejše usmeritve za varstvo naravnih vrednot na zavarovanem območju ob upoštevanju potreb razvoja lokalnega prebivalstva.« Organ, ki je sprejel akt o zavarovanju območja, sprejme na podlagi tega istega akta načrt upravljanja. Če zavarovano območje ustanovi država, sprejme njegov načrt upravljanja vlada z uredbo, pri čemer lokalne skupnosti, ki so del zavarovanega območja, sodelujejo s svojim mnenjem. Na podlagi akta o zavarovanju in ob strokovni pomoči organizacije, ki je pristojna za ohranjanje narave, predlog načrta upravljanja zavarovanega območja pripravi upravljavec (ZON, 2014).

Neposredno na upravljanje z zavarovanimi območji se nanaša še podpoglavje 7.2.2. z naslovom Upravljavci zavarovanih območij. V členih od 130. do 136. omenjeno podpoglavje razloži, kdo so lahko upravljavci zavarovanega območja; komu se lahko podeli koncesija za upravljanje; predstavi se vloga lokalnih skupnosti pri upravljanju zavarovanih območij; omeni se lokalno javno službo; razloži se naloge upravljanja zavarovanih območij; zapisano je, kako naj se izvaja upravljanje; kako se pridobijo in za kaj se namenijo pridobljena sredstva, ter kako se upravlja naravne vrednote v lasti države (ZON, 2014).

Navkljub ustreznim pravnim podlagam v Sloveniji učinkovit sistem upravljanja z zavarovanimi območji še ne deluje. Ustrezno upravljanih je le nekaj zavarovanih območij – res pa je, da so to vsa geografsko večja, oziroma širša zavarovana območja, kar pomeni, da je glede na površino upravljanih skoraj 4/5 slovenskih zavarovanih območij. Vsa ostala zavarovana območja lahko imenujemo »parki na papirju« (Znanstveno-raziskovalno središče Koper [ZRS Koper], 2010). Če zavarovano območje ni usmerjeno in učinkovito upravljanje, namen zavarovanja ni dosežen. Ob tem pa tudi lokalno okolje ne more izkoristiti vseh razvojnih potencialov, ki so mu na voljo (ZRS Koper, 2010).

Država ali lokalna skupnost za večino zavarovanih območij, ki imajo upravljavca, ustanovita javni zavod, ki upravlja z njimi. Zakonsko pa je upravljanje zavarovanih območij omogočeno tudi prek koncesijskega razmerja (ZRS Koper, 2010).

3.4 Skupnost zavarovanih območij narave Slovenije

Upravljavci enajstih zavarovanih območij (Javni zavod Kozjanski park, Javni zavod Krajinski park Goričko, Javni zavod Krajinski park Kolpa, Javni zavod Krajinski park

Ljubljansko barje, Javni zavod Krajinski park Strunjan, Javni zavod Notranjski regijski park, Javni zavod Park Škocjanske jame, Javni zavod Triglavski narodni park, Krajinski park Logarska dolina, Krajinski park Sečoveljske soline in Naravni rezervat Škocjanski zatok) so leta 2011 sklenili dogovor o ustanovitvi Skupnosti zavarovanih območij narave Slovenije (Dogovor o ustanovitvi SZONS, 2011). Ugotovili so:

- da že sodelujejo na projektni in programski ravni;
- da jih povezuje skupni interes ohranjanja narave in zagotavljanja ravnovesja med učinkovitim varstvom narave in kulturnim izročilom;
- da je organizacijska samostojnost upravljavcev zavarovanih območij nujna (odločilnega pomena je sodelovanje z lokalnimi skupnostmi in odzivnost na lokalne posebnosti zavarovanih območij);
- da je v skupnem interesu oblikovanje in dosledno izvajanje nacionalne politike trajnostnega razvoja s ciljem krepitev zavesti o pomenu zavarovanih območij;
- da skupni nastop v različnih mednarodnih programih in združenjih (Mednarodni zvezi nadzornikov – IRF, IUCN in drugih) omogoča večjo prepoznavnost in vpliv;
- ter da: »tesnejše sodelovanje in medsebojna pomoč prispevata k prepoznavnosti in učinkovitosti upravljanja vseh zavarovanih območij skupaj in vsakega posamezno, večji prepoznavnosti zavarovanih območij v Sloveniji in tujini, poenotenju metod dela in s tem k racionalizaciji upravljanja zavarovanih območij.« (Dogovor o ustanovitvi SZONS, 2011)

Podpisniki dogovora so se zavezali, da bodo medsebojno sodelovali, izmenjevali izkušnje in podatke, primere dobrih praks, skupno iskali sistemske in metodološke rešitve na področju upravljanja zavarovanih območij, pripravljali skupne projekte, skupno in vzajemno promovirali vsa zavarovana območja v Republiki Sloveniji ter usklajeno in povezano delovali v mednarodnih organizacijah in združenjih (Dogovor o ustanovitvi SZONS, 2011). Posebno pozornost pa bodo namenili sodelovanju z lokalnimi prebivalci v zavarovanih območjih in lokalnim skupnostim, v katerih se posamezna zavarovana območja nahajajo ter, upoštevajoč namembnost posameznih zavarovanih območij, informiranju obiskovalcev zavarovanih območij in njihovemu doprinosu k ohranjanju in varstvu narave (Dogovor o ustanovitvi SZONS, 2011).

Za doseganje namena dogovora, ki so ga podpisali, so se upravljavci zavezali izvajati aktivnosti, kot so: organizacija tematskih delavnic, strokovnih posvetovanj in drugih oblik delovnih srečanj; oblikovanje skupne spletne strani; izvajanje aktivnosti za skupno promocijo; oblikovanje skupnih stališč do aktualnih in pomembnejših

naravovarstvenih vsebin; skupno izvajanje projektov; skupno in usklajeno sodelovanje v mednarodnih organizacijah in združenjih; druge, za izboljševanje učinkovitosti upravljanja pomembne aktivnosti (Dogovor o ustanovitvi SZNOS, 2011).

Skupnost deluje na način, da podpisniki dogovora vsako leto izberejo enega od podpisnikov dogovora, ki za eno leto postane predsedujoči in vodi SZONS. Skupnost se nato redno sestaja vsakih šest mesecev, in sicer na sedežu trenutnega predsedujočega (Dogovor o ustanovitvi SZONS, 2011).

Maja 2015 se je SZONS pridružil še en član – najmlajše širše zavarovano območje v Sloveniji: Krajinski park Pivška presihajoča jezera (KPPPJ). Za vodstvo tega krajinskega parka (ustanovljen je bil leta 2014) bo to precejšnjega pomena, saj bo od drugih zavarovanih območij (ki so starejša in bolj izkušena) deležno podpore, primerov dobrih praks in koristnih nasvetov (Pristop KPPPJ v Skupnost naravnih parkov, 2015).

3.5 Posebna varstvena območja – območja Natura 2000

Leta 2004, ob vstopu Republike Slovenije v Evropsko unijo, je Vlada Republike Slovenije izdala tudi Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Natura 2000 je evropsko omrežje ekološko pomembnih območij, ki deluje na ohranjanju ter doseganju ugodnega stanja vrst ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov, ki so v interesu Evropske unije (Uredba o posebnih varstvenih območjih Natura 2000, 2004). Taka območja zajemajo 37,16 % ozemlja Republike Slovenije (Natura 2000 v Sloveniji, 2015). V slovenskem pravnem redu območja Natura 2000 niso zavarovana območja – njihov delež v zavarovanih območjih pa je 29 % (Natura 2000 v Sloveniji, 2015). Na večini izmed teh prekrivajočih območij je vzpostavljena tudi služba za neposredni nadzor v naravi (pristojni inšpektorji in naravovarstveni nadzorniki). Na preostali površini območij Natura 2000 delujejo le pristojne inšpekcijske službe (Kus Veenvliet, 2011).

V tretjem poglavju smo na kratko izvedeli nekaj o zgodovini zavarovanih območij na Slovenskem; prvi »nacionalni program za varstvo narave« in zahteve za ustanovitev posebnih varstvenih območij sežejo v leto 1920. Nadalje predstavljamo, kako je z zavarovanimi območji v Republiki Sloveniji danes. Ta obsegajo slabih 13 % celotne površine države. Država (oziroma vlada) je lahko poleg lokalnih skupnosti tudi ustanoviteljica zavarovanih območij. Te delimo na ožja in širša. Izvedeli smo, da so nekatera širša zavarovana območja dolžna imeti upravljavca in načrt upravljanja. Pri nas deluje tudi Skupnost zavarovanih območij narave Republike Slovenije, ki združuje 12 zavarovanih območij. Leta 2004 (ob vstopu Republike Slovenije v Evropsko unijo) je z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) 37 % naše države postalo ekološko pomembno ozemlje. Ta območja v slovenskem pravnem redu niso zavarovana območja, vseeno pa je njihov delež v zavarovanih območjih kar 29 %.

Ker so območja, na katerih želimo ohraniti naravo, posebej občutljiva, jih je potrebno ustrezno nadzorovati. Za to skrbijo pristojni inšpektorji, naravovarstveni in prostovoljni nadzorniki. Več o tem bomo izvedeli v naslednjem poglavju.

4 Nadzor nad Zakonom o ohranjanju narave

Nadzor nad spoštovanjem in izvajanjem ZON (2014) in njegovih podzakonskih aktov se vrši z dvema oblikama nadzora:

- z inšpekcijskim nadzorom (ki ga izvajajo različne inšpekcijske službe);
- z neposredni nadzorom v naravi (ki ga izvajajo naravovarstveni nadzorniki in prostovoljni nadzorniki).

Omenjeni obliki nadzora sta bolj podrobno opisani v naslednjih poglavjih.

4.1 Inšpekcijski nadzor

Inšpekcijski nadzor na področju ZON (2014) vršijo inšpektorji Inšpekcije za okolje in naravo. Ti vodijo inšpekcijski upravni postopek in prekrškovni postopek v skladu s pooblastili in pristojnostmi, ki so opredeljena v naslednjih zakonih in iz njih izhajajočih podzakonskih aktih (Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo in okolje, 2015):

- Zakon o inšpekcijskem nadzoru (2014);
- Zakon o splošnem upravnem postopku (2013);
- Zakon o prekrških (2011);
- Zakon o vodah (2014);
- Zakon o varstvu okolja (2015);
- Zakon o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi (2010);
- Zakon o ohranjanju narave (2014).

Pristojnosti in naloge inšpektorjev za okolje in naravo si bomo poglobljeje ogledali z vidika nadzora nad ZON (2014). Inšpekcijski nadzor na področju izvrševanja določb tega zakona in predpisov, konkretnih upravnih aktov oziroma ukrepov, izdanih na njegovi podlagi, izvajajo inšpektorji, pristojni za ohranjanje narave; poleg teh delujejo tudi lovski inšpektorji, če se določbe nanašajo na živalske vrste. Nadzor nad določbami, predpisi, konkretnimi upravnimi akti, oziroma ukrepi, izdanimi na podlagi ZON (2014), ki se nanašajo na vožnjo z vozili na motorni pogon v naravnem okolju, pa opravljajo (poleg inšpektorjev, pristojnih za ohranjanje narave) tudi gozdarski, kmetijski, lovski in ribiški inšpektorji. Pristojnost inšpekcijskega nadzora je podana tudi carinskim organom (pri uvozu, izvozu in tranzitu rastlin in živali). Če se določbe, predpisi, konkretni upravni akti, oziroma ukrepi, izdani na podlagi ZON (2014) nanašajo na delovna področja drugih ministrstev, te (v skladu z zakonom) izvršujejo

tudi inšpektorji, pristojni za nadzor teh delovnih področij. Tako Bernik in Slapnik (2010) v strokovnem članku z naslovom Inšpekcijski nadzor na področju ohranjanja narave ugotavljata: »Vloga inšpektorja je predvsem represivne narave, kar se kaže v ukrepu, ki ga v primeru neskladnosti izreče in v nadaljevanju poskrbi, da so izrečeni ukrepi tudi uresničeni.«

Inšpektorji, ki izvajajo inšpekcijski nadzor na področju ZON (2014), imajo poleg pooblastil, ki jih imajo po splošnih predpisih, še pooblastilo nadzirati izkoriščanje ali rabo naravnih vrednot in sestavin biotske raznovrstnosti glede njihove usklajenosti z ZON (2014). Ob ugotovljenih nepravilnostih lahko inšpektorji ukrepajo v skladu s 153. členom ZON (2014), ki določa možne ukrepe. Če inšpektor izda odločbo v primerih iz 153. člena in je na njo podana pritožba, to ne zadrži njene izvršitve. Inšpektor lahko zahteva pomoč policije, če se ob izvajanju inšpekcijskega nadzora utemeljeno pričakuje fizični odpor ali do njega celo pride (ZON, 2014).

4.2 Naravovarstveni nadzorniki

Poleg inšpektorjev neposredni nadzor v naravi nad določili ZON (2014) (in na podlagi tega zakona izdanih predpisov) izvajajo tudi naravovarstveni nadzorniki.

To vrsto dela v mnogih državah po svetu z angleškim izrazom imenujejo »ranger service«. V Republiki Sloveniji splošno sprejete strategije naravovarstvenega nadzora ne moremo ravno enačiti z delovanjem prej omenjenih »rangerjev«, ki so v nekaterih državah celo oboroženi (Češka, Italija, Združene države Amerike idr.), pač pa se bolj približuje civiliziranemu pristopu nadzora v zavarovanem območju (Krajinski park Sečoveljske soline [KPSS], 2011). Takšen pristop temelji na Pestalozziji teoriji vzgoje,³ ki naj bi bila bolj vzgojno-izobraževalna in manj kaznovalna (KPSS, 2011).

Med naloge neposrednega nadzora prištevamo (ZON, 2014):

- neposredno spremljanje stanja;
- nadzor nad izvajanjem varstvenih režimov;
- ugotavljanje dejanskega stanja pri kršitvah prepovedi ZON (2014) in na njegovi podlagi sprejetih predpisov ter obveščanje pristojnih inšpekcijskih organov;
- opozarjanje oseb na varstvene režime zaradi preprečevanja kaznivih ravnanj.

---

³ Pestalozzi je bil švicarski pedagog, ki je prvi uspešno odpravil kaznovanje s palico iz takratne osnovne šole (KPSS, 2011).

Za izvajanje teh nalog so naravovarstveni nadzorniki praviloma posebej usposobljeni in imajo pooblastila ministra, ki je pristojen za ohranjanje narave (MOP, 2015b). Pri svojem delu se naravovarstveni nadzorniki (s polnimi pooblastili) opirajo na dva, za njih najpomembnejša zakona. To sta:

- ZON (2014) (in predpisi, izdani na podlagi ZON);
- Zakon o prekrških (2011).

Ti naravovarstveni nadzorniki imajo polna pooblastila, saj imajo opravljeno tako strokovno usposabljanje in preverjanje znanja naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov (2015) (oziroma Usposabljanje za izvajanje neposrednega nadzora v naravi iz leta 2003, ki je bilo s tem nadomeščeno), kot tudi Pooblastilo za vodenje prekrškovnega postopka in za izdajo plačilnega naloga na mestu storitve prekrška (v nekaterih, posebej določenih primerih). V takem primeru (kaznovanja za prekrške) upravljavec zavarovanega območja nastopa kot prekrškovni organ. Da lahko tako ukrepa, mora imeti naravovarstveni nadzornik opravljen preizkus znanja, ki zajema izvrševanje pooblastil po ZP-1 (2011) in poznavanje predpisov, katerih izvrševanje nadzoruje. V Uredbi o vrsti izobrazbe, strokovnem usposabljanju in preizkusu znanja za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku (2013) je program strokovnega usposabljanja in preizkusa znanja na tem področju podrobneje opisan.

Naravovarstveni nadzornik je lahko vsak polnoleten državljan Republike Slovenije, ki opravi preizkus znanja (Strokovno usposabljanje in preverjanje znanja naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov) – posledično mu minister podeli pooblastilo po ZON (2014). Pooblastilo po ZP-1 (2011) tako ni pogoj za izvajanje dela naravovarstvenega nadzornika (nima pa taki naravovarstveni nadzornik vseh pooblastil, ki bi jih po zakonu lahko imel).

Kot je bilo že omenjeno, je v juliju 2015 Vlada Republike Slovenije izdala Uredbo o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja naravovarstvenih nadzornikov in prostovoljnih nadzornikov [USUPZNNPN] (2015), ki je nadomestila predhodno Uredbo o določitvi programa usposabljanja za izvajanje neposrednega nadzora v naravi (2003), saj je prišlo do nekaterih sprememb predpisov na področju ohranjanja narave in področju prekrškov (USUPZNNPN, 2015). V Pravilniku o službenem znaku, izkaznici in uniformi naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov [PSZIUNPN] (v veljavo je prav tako stopil v letu 2015 in nadomestil Pravilnik o službenem znaku, izkaznici in uniformi naravovarstvenih nadzornikov iz leta 2003) so podrobno določeni službeni

znak, izkaznica in uniforma naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov ter pogoji za njihovo uporabo oziroma nošenje. V 2. členu omenjenega pravilnika je posebej izpostavljena dolžnost naravovarstvenega in prostovoljnega nadzornika, da ob izvajanju neposrednega nadzora v naravi nosita službeni znak, izkaznico in uniformo (PSZIUNPN, 2015).

Novi ZON iz leta 2014 je namenil naravovarstvenim nadzornikom kar nekaj dodatnih pooblastil, kar se kaže predvsem v ukrepu prvega odstavka 153.a člena ZON (2014), ki naravovarstvenemu nadzorniku dovoljuje zaseg vozila na motorni pogon vozniku, ki je bil z njim zaloten pri storitvi določenega prekrška. Naravovarstveni nadzornik lahko po pooblastilu prav tako ustavi voznika vozila na motorni pogon, ki vozi v nasprotju z določbami ZON (2014) ali akta o zavarovanju in od njega zahteva vozniško in prometno dovoljenje, oziroma listino, s katero ugotovi istovetnost voznika. V takem primeru je voznik naravovarstvenemu nadzorniku dolžan izročiti zahtevane listine na vpogled. Prav tako ima naravovarstveni nadzornik pravico zahtevati osebno izkaznico (ali javno listino) od osebe, ki ne spoštuje določb ZON (2014), da s tem ugotovi njegovo identiteto.

Če je naravovarstveni nadzornik priča kršitvi zakona, mu je dovoljeno fotodokumentirati potek kršitve in kršilca pri storitvi kaznivega ravnanja. Dovoljen mu je tudi zaseg predmetov, ko so bili uporabljeni za prekršek ali so nastali s prekrškom (ZON, 2014).

Pri svojem delu naravovarstveni nadzorniki tesno sodelujejo s policijo, saj jo morajo ob sumu kaznivega dejanja takoj obvestiti in navesti vsa znana dejstva ter izročiti dokaze, ki so bili ob tem pridobljeni. Pri izvajanju nalog neposrednega nadzora naravovarstveni nadzornik samostojno vodi postopek. V primeru, da ob tem morebiti naleti na fizični odpor, ali, če tak odpor lahko z gotovostjo pričakuje, mu lahko na njegovo zahtevo pomoč nudi policija (ZON, 2014).

»Naravovarstveni nadzorniki morajo ob vsakem času preprečevati prekrške po ZON in po predpisih, izdanih na njegovi podlagi, ter ukrepati in uporabiti z zakonom določena pooblastila, če grozi nevarnost uničenja ali poškodovanja naravne vrednote, sestavin biotske raznovrstnosti ali zavarovanih območij ali njihovih delov.« (ZON, 2014)

Naravovarstveni nadzor se izvaja na podlagi javnega pooblastila. Javno pooblastilo za opravljanje nekaterih funkcij državne uprave pridobi na podlagi zakona fizična oseba ali pravna oseba zasebnega ali javnega prava (Komisija za preprečevanje korupcije, 2014).

Neposredni nadzor na zavarovanih območjih morajo zagotoviti upravljavci zavarovanih območij, neposredni nadzor zunaj zavarovanih območij pa zagotavlja ministrstvo (ZON, 2014). Načine in pogoje za organizacijsko, vsebinsko ter teritorialno usklajeno izvajanje naravovarstvenega nadzora predpiše pristojno ministrstvo (ZON, 2014). Do sprejetja tega podzakonskega akta še ni prišlo, čeprav naj bi bil to eden od nujnih pogojev za celovito in učinkovito vzpostavitev neposrednega nadzora v naravi (Kus Veenvliet, 2011).

4.3 Prostovoljni nadzorniki

Pri svojem delu naravovarstveni nadzorniki uporabljajo z ZON (2014) določena pooblastila – prostovoljni nadzorniki vseh teh pooblastil nimajo, saj delo opravljajo kot prostovoljno dolžnost, pri čemer nimajo sklenjene delovne ali druge ustrezne pogodbe s pravni osebami. Za svoje delo (za razliko od naravovarstvenih nadzornikov, ki so javni uslužbenci) ne prejemajo plačila (ZON, 2014).

Za izkazovanje svoje istovetnosti tako kot naravovarstveni nadzorniki tudi prostovoljni nadzorniki uporabljajo službeni znak in izkaznico ter nosijo predpisano službeno uniformo, ki pa se nekoliko razlikuje od uniforme naravovarstvenih nadzornikov (PSZIUNPN, 2015). Prav tako prostovoljni nadzorniki nimajo pravice na samem kraju izreči, izdati ali izterjati plačilnega naloga za denarno kazen. Pri svojem delu (neposrednem nadzoru v naravi) prostovoljni nadzorniki (prav tako kot naravovarstveni nadzorniki) sodelujejo s pristojnimi inšpektorji, carino in policijo (ZON, 2014).

Prostovoljni nadzorniki imajo tako enake pristojnosti kot naravovarstveni nadzorniki (za njih veljajo določbe od drugega do sedmega odstavka 155. člena ZON (2014)), razen tega, da ne morejo izterjati globe, ustaviti voznikov in od njih zahtevati dokumentov, ter zaseči vozil ali predmetov (MOP, 2015b).

Inšpekcijski in neposredni nadzor v naravi sta dve obliki nadzora spoštovanja ZON (2014) in njegovih podzakonskih predpisov. Inšpektorjeva vloga bi naj bila predvsem

represivne narave, naravovarstveni in prostovoljni nadzorniki pa bi naj bili bolj blizu ljudem, oziroma naj bi v največji meri opozarjali na prekrške. S sprejetjem novega ZON v letu 2014 so naravovarstveni nadzorniki prejeli kar nekaj dodatnih pooblastil, v skladu s katerimi lahko delujejo. Naravovarstveni nadzornik ima lahko dve pooblastili: pooblastilo po ZON (2014) in pooblastilo po ZP-1 (2011). Takšen naravovarstveni nadzornik ima polna pooblastila. Prostovoljni nadzornik pooblastila po ZP-1 (2011) nima, zato kršitelja ZON (2014) ne more kaznovati s plačilnim nalogom. Nima tudi nekaterih pooblastil po ZON (2014) (ustavitev vozila, zaseg motornega vozila, predmetov itd.), ki jih naravovarstveni nadzornik ima, saj na zavarovanem območju deluje prostovoljno – za svoje delo (za razliko od naravovarstvenega nadzornika) ne dobiva plačila in nima sklenjene pogodbe o zaposlitvi.

V naslednjem poglavju si bomo poglobljeje ogledali rezultate raziskave z anketnimi vprašalniki, ki smo jo izvedli v sklopu diplomske naloge in na kratko predstavili Analizo neposrednega nadzora v naravi, ki jo je leta 2011 izvedla Jana Kus Veenvliet.

5 Kršitve zakonodaje in dejansko stanje neposrednega nadzora v zavarovanih območjih Republike Slovenije

Za pridobitev informacij in posledično možno analizo števila naravovarstvenih nadzornikov, njihovih pooblastil ter kršitev zakonodaje v zavarovanih območjih Republike Slovenije smo pripravili kratek anketni vprašalnik (Priloga 1). Ta je obsegal devet kratkih vprašanj, ki so se nanašala na: splošne informacije o dotičnem zavarovanem območju; informacije o naravovarstvenih nadzornikih in prostovoljnih nadzornikih na zavarovanem območju ter njihovi usposobljenosti; informacije o številu kršitev ZON (2014) v letih od 2011 do 2014 na zavarovanem območju; informacije o številu prekrškov, za katere so globo izrekli naravovarstveni nadzorniki na dotičnem zavarovanem območju; informacije o petih najpogosteje ugotovljenih prekrških na zavarovanem območju v letih od 2011 do 2014 in informacijo o oceni potreb po nadzoru. Anketni vprašalnik smo zaradi lažje primerjave rezultatov delno priredili po anketnem vprašalniku Jane Kus Veenvliet, ki ga je izvedla v sklopu Analize neposrednega nadzora v naravi (oziroma Poročila o aktivnosti za krepitev zmogljivosti v sklopu projekta WWF Zavarovana območja v dinarski regiji).

Anketni vprašalnik smo nato (po elektronski pošti) posredovali 11, oziroma 12 zavarovanim območjem. To so bila eno ožje zavarovano območje in 11 širših zavarovanih območij, ki so članice Skupnosti zavarovanih območij narave Slovenije (Javni zavod Kozjanski park, Javni zavod Krajinski park Goričko, Javni zavod Krajinski park Kolpa, Javni zavod Krajinski park Ljubljansko barje, Javni zavod Krajinski park Strunjan, Javni zavod Notranjski regijski park, Javni zavod Park Škocjanske jame, Javni zavod Triglavski narodni park, Krajinski park Logarska dolina, Krajinski park Sečoveljske soline, Naravni rezervat Škocjanski zatok in Krajinski park Pivška presihajoča jezera, ki se je skupnosti pridružil v letu 2015).

Vsa zavarovana območja, na katera smo naslovili anketni vprašalnik, imajo urejeno upravljanje; naravovarstveni nadzor in prostovoljni nadzor na svojem zavarovanem območju pa imajo vzpostavljen le nekatera, tako da so tista območja, na katerih naravovarstveni nadzorniki ne delujejo, lahko podala le oceno, koliko naravovarstvenih nadzornikov bi potrebovali za uspešno izvajanje neposrednega nadzora na njihovem zavarovanem območju.

Anketni vprašalnik je vrnilo deset zavarovanih območij. Dve zavarovani območji (Javni zavod Krajinski park Kolpa in Krajinski park Logarska dolina) izpolnjenih anketnih vprašalnikov nista vrnila, zato jih žal nismo mogli zajeti v nadaljnjo analizo.

Rezultate anketnih vprašalnikov podajamo v poglavju 5.2 Rezultati anketnih vprašalnikov.

5.1 Analiza neposrednega nadzora v naravi (2011)

V letu 2011 je Jana Kus Veenvliet izvedla Analizo neposrednega nadzora v naravi (oziroma napisala Poročilo o aktivnosti za krepitev zmogljivosti v sklopu projekta WWF Zavarovana območja v dinarski regiji), v kateri je podrobno analizirala sistemsko ureditev in stanje neposrednega nadzora v naravi, podrobno analizirala neposredni nadzor na zavarovanih območjih v Republiki Sloveniji in podala nekaj misli o njegovi prihodnosti (Kus Veenvliet, 2011).

Avtorica je v sklopu analize oblikovala anketni vprašalnik, ki ga je leta 2011 poslala enajstim upravljavcem zavarovanih območij Republike Slovenije (Javnemu zavodu Kozjanski park, Javnemu zavodu Krajinski park Goričko, Javnemu zavodu Krajinski park Kolpa, Javnemu zavodu Krajinski park Ljubljansko barje, Javnemu zavodu Krajinski park Strunjan, Javnemu zavodu Notranjski regijski park, Javnemu zavodu Park Škocjanske jame, Javnemu zavodu Triglavski narodni park, Krajinskemu parku Logarska dolina, Krajinskemu parku Sečoveljske soline in Naravnemu rezervatu Škocjanski zatok). Vrnjenih je dobila deset anketnih vprašalnikov (ni ga prejela od Javnega zavoda Notranjski regijski park, ki ga je nato izločila iz nadaljnje analize), ki jih je nato podrobno analizirala in na koncu predstavila dobljene rezultate (Kus Veenvliet, 2011).

Anketni vprašalnik Kus Veenvlietove je obsegal 32 vprašanj, ki so bila razdeljena v pet sklopov (Kus Veenvliet, 2011):

- I. Splošne informacije o zavarovanem območju in število nadzornikov;
- II. Stanje naravovarstvenega nadzora (zaposleni ali pogodbeno vezani nadzorniki);
- III. Stanje prostovoljnega nadzora (prostovoljni nadzorniki, ki naloge opravljajo brezplačno);
- IV. Sedanje izvajanje nadzora;
- V. Potrebe po nadzoru.

Nekatere rezultate analize, ki jo je opravila Veenvlietova v letu 2011, bomo primerjali z dobljenimi rezultati anketiranja, ki smo ga izvedli v okviru diplomskega dela v letu 2015.

5.2 Rezultati anketnih vprašalnikov

Anketne vprašalnike so izpolnile osebe, ki so v zavarovanem območju zaposlene ali z njim neposredno povezane. Od desetih vrnjenih vprašalnikov sta dva vprašalnika izpolnila direktorja, dva vodji parka in dva vodji naravovarstvene nadzorne službe, po enega pa smo prejeli od naravovarstvenega nadzornika, visokega naravovarstvenega svetnika, koordinatorice izobraževanja in zunanjega sodelavca zavarovanega območja.

Z anketnimi vprašalniki smo najprej dobili osnovne podatke desetih zavarovanih območij, ki so predstavljeni v Tabeli 1. Podatki posameznih zavarovanih območij so razvrščeni po velikosti, oziroma površini – od najmanjšega proti največjemu. V tabeli je poleg imen zavarovanih območij in njihove površine zapisano tudi leto ustanovitve posameznega zavarovanega območja. Zavarovanim območjem smo pripisali tudi kratice, da bo nadaljnje podajanje rezultatov lažje in preglednejše.

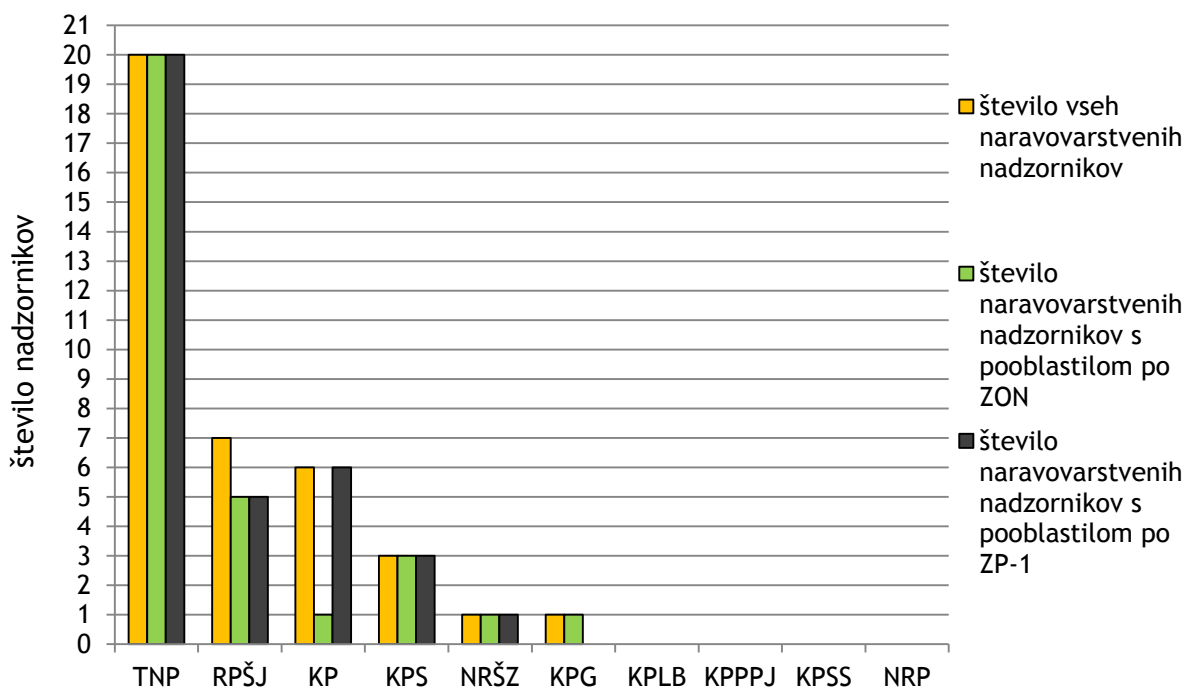
Tabela 2: V anketni vprašalnik zajeta zavarovana območja

KRATICA ZAVAROVANEGA OBMOČJA	IME ZAVAROVANEGA OBMOČJA	LETO USTANOVITVE	POVRŠINA [ha]
KPPPJ	Krajinski park Pivška presihajoča jezera	2014	14
NRŠZ	Naravni rezervat Škocjanski zatok	1998	122
RPŠJ	Regijski park Škocjanske jame	1996	401
KPS	Krajinski park Strunjan	1990	429
KPSS	Krajinski park Sečoveljske soline	1990	721
KPLB	Krajinski park Ljubljansko barje	2008	13505
KP	Kozjanski park	1981	20760
NRP	Notranjski regijski park	2002	22282
KPG	Krajinski park Goričko	2003	46268
TNP	Triglavski narodni park	1981	83982

V nadaljevanju nas je zanimalo, ali se je površina že obstoječih zavarovanih območij od ustanovitve do danes spremenila. Povečala se je površina Triglavskega narodnega parka, površina Regijskega parka Škocjanske jame pa se je zmanjšala. Površine ostalih zavarovanih območij so ostale enake kot ob ustanovitvi.

Naše naslednje vprašanje se je nanašalo na število naravovarstvenih nadzornikov in na njihovo usposobljenost, oziroma na pooblastila, ki jih imajo. Graf 1 nam kaže, koliko je vseh naravovarstvenih nadzornikov, ki delujejo na posameznem zavarovanem območju (oranžni stolpec), koliko od teh ima pooblastilo po ZON (2014) (zeleni stolpec) in koliko po ZP-1 (2011) (sivi stolpec).

Graf 1: Število naravovarstvenih nadzornikov na posameznih zavarovanih območjih in njihova pooblastila

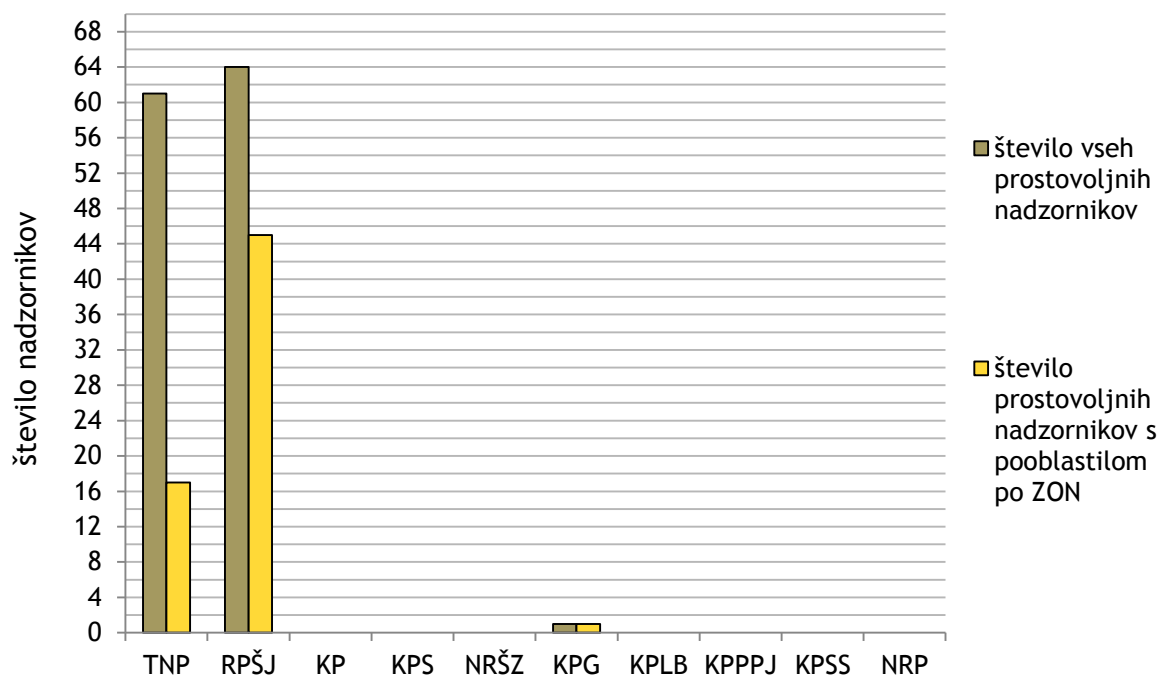

Iz Grafa 1 lahko razberemo, da ima Triglavski narodni park 20 naravovarstvenih nadzornikov, od katerih imajo vsi polna pooblastila. Sledi Regijski park Škocjanske jame, v katerem je zaposlenih sedem naravovarstvenih nadzornikov; pet od teh ima polna pooblastila. V Kozjanskem parku deluje šest naravovarstvenih nadzornikov, prav toliko jih ima pooblastilo po ZP-1 (2011) – pooblastilo po ZON (2014) ima en naravovarstveni nadzornik. V Krajinskem parku Strunjan so zaposleni trije naravovarstveni nadzorniki, vsi trije s polnimi pooblastili. Neposredni nadzor v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok vrši en naravovarstveni nadzornik, ki ima prav tako polna pooblastila. Enega naravovarstvenega nadzornika imajo še v Krajinskem parku Goričko; ta ima pooblastilo po ZON (2014). V Krajinskem parku Ljubljansko

barje, Krajinskem parku Pivška presihajoča jezera, Krajinskem parku Sečoveljske soline in Notranjskem regijskem parku naravovarstveni nadzorniki ne delujejo.

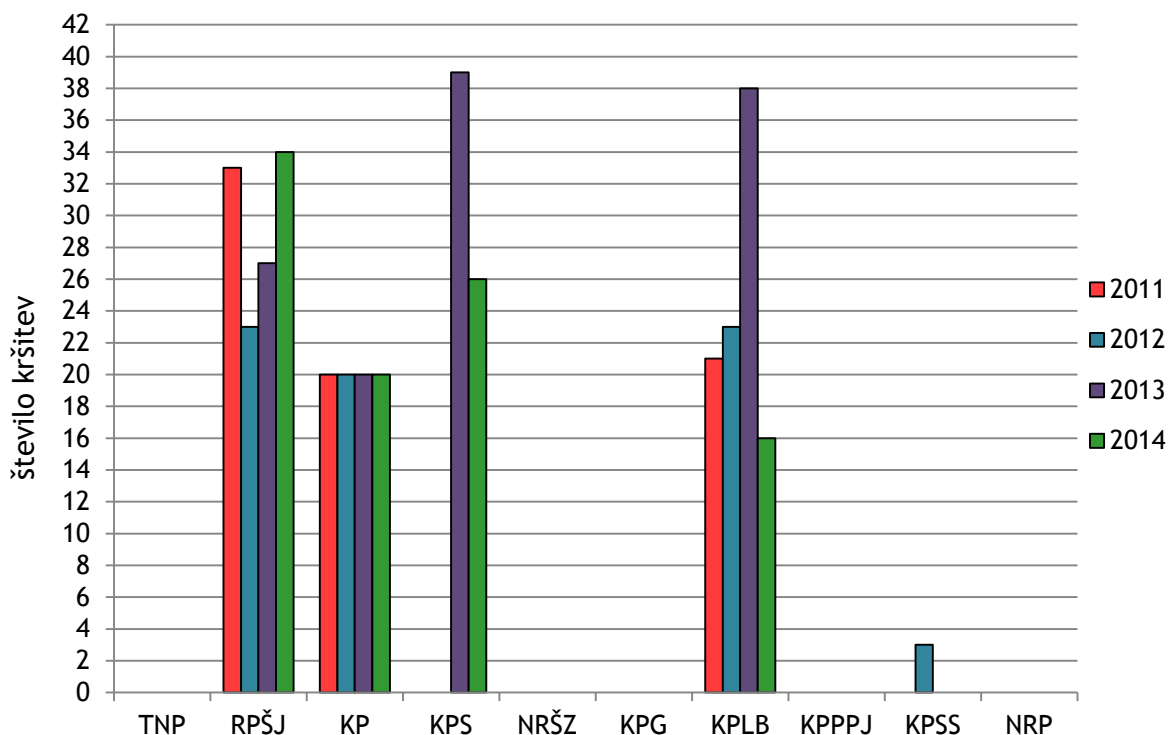
Nadalje smo želeli izvedeti, koliko prostovoljnih nadzornikov deluje na posameznih zavarovanih območjih, ki smo jih zajeli v anketi in ali imajo pooblastilo po ZON (2014). Rezultati so prikazani na Grafu 2 spodaj.

Graf 2: Število prostovoljnih nadzornikov na posameznih območjih in njihova pooblastila

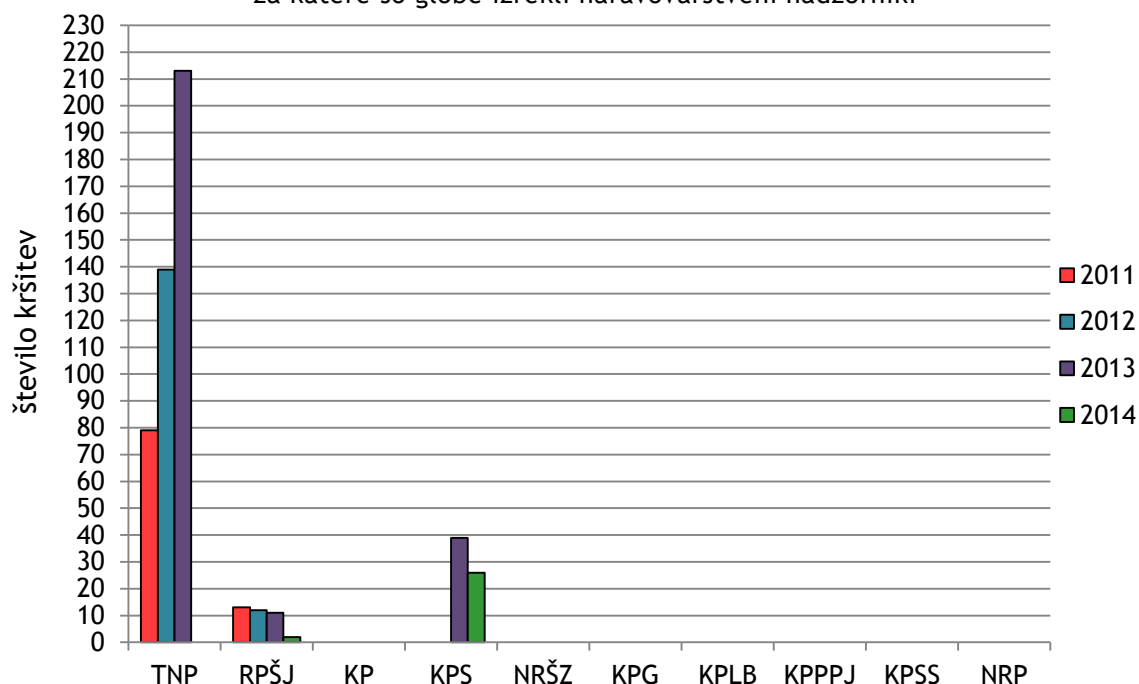
Graf 2 nam pokaže, da največ prostovoljnih nadzornikov (64) deluje v Regijskem parku Škocjanske jame – od teh ima izpit po ZON (2014) 45 prostovoljnih nadzornikov. V Triglavskem narodnem parku deluje 61 prostovoljnih nadzornikov, 17 od teh ima pooblastilo po ZON (2014). En prostovoljni nadzornik, ki ima pooblastilo po ZON (2014), deluje v Krajinskem parku Goričko. V drugih obravnavanih zavarovanih območjih ne najdemo naravovarstvenih nadzornikov.

Graf 3: Število vseh obravnavanih oziroma zabeleženih kršitev ZON v letih od 2011 do 2014 na posameznih zavarovanih območjih

Vprašanje, ki je sledilo, se je navezovalo na število vseh kršitev ZON (2014), ki so jih obravnavali oziroma zabeležili na posameznem zavarovanem območju. Največ prekrškov je bilo zabeleženih v Regijskem parku Škocjanske jame, kjer so naravovarstveni nadzorniki v vseh štirih letih zabeležili 116 kršitev; sledi Krajinski park Ljubljansko barje, v katerem je bil ZON (2014) zabeležen kršen 98-krat; v Kozjanskem parku so v štirih letih zabeležili 80 kršitev; v Krajinskem parku Strunjan so v letu 2013 zabeležili 39 kršitev, v letu 2014 pa 26 kršitev ZON (2014). Kršitve so zabeležili tudi v Krajinskem parku Sečoveljske soline – v letu 2012 so bile zabeležene tri. V drugih zavarovanih območjih ni prišlo do kršitev, oziroma jih niso uspeli zabeležiti ali pa podatkov vseh kršitev nismo uspeli pridobiti.

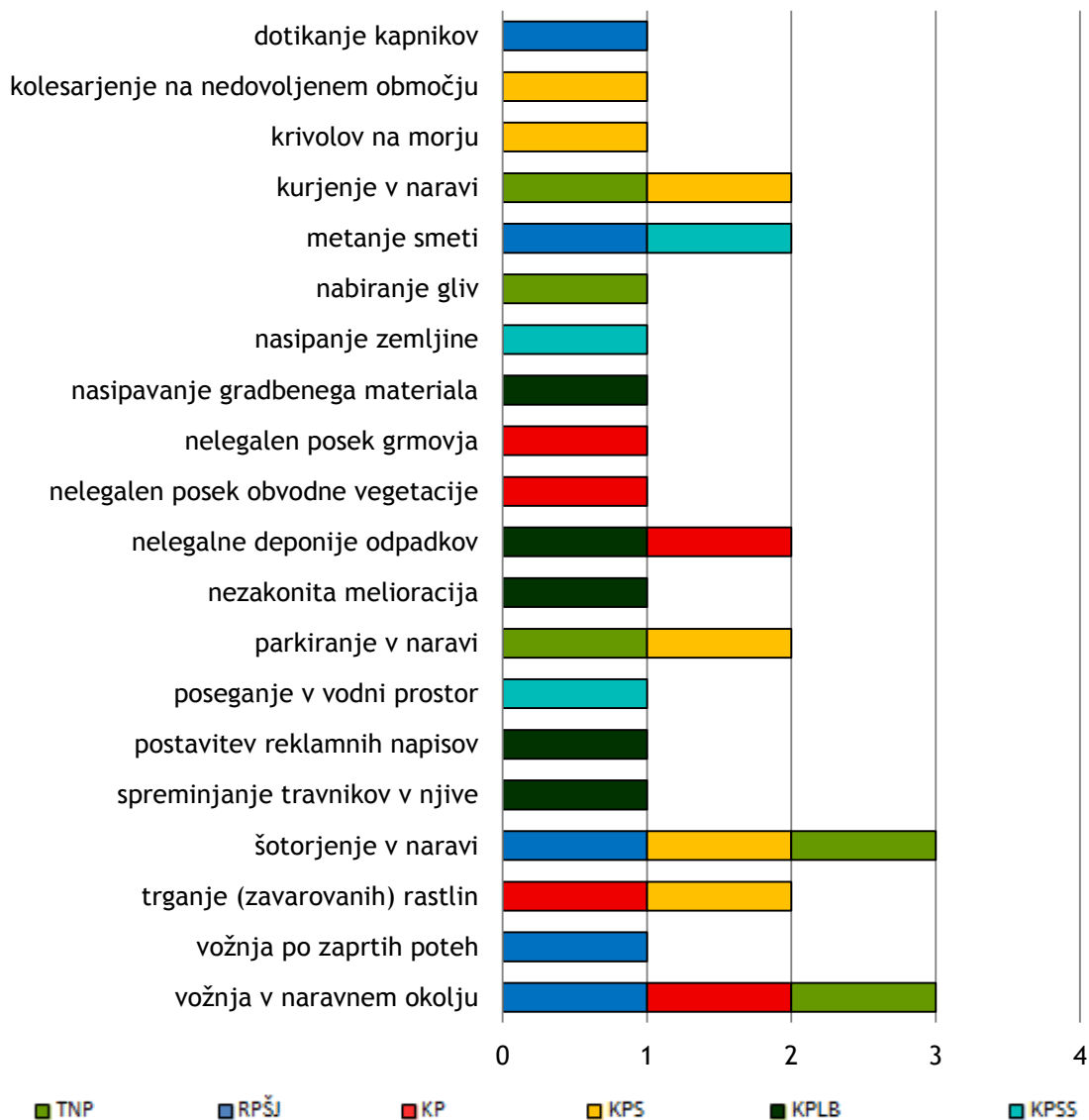
Graf 4: Število kršitev ZON v letih od 2011 do 2014 na posameznih zavarovanih območjih, za katere so globe izrekli naravovarstveni nadzorniki

Največ glob so za kršitve ZON (2014) naravovarstveni nadzorniki izrekli v Triglavskem narodnem parku – v treh letih (za leto 2014 podatka nimamo) skupno 431 (leta 2011: 79; leta 2012: 139; leta 2013: 213). Sledi Krajinski park Strunjan, v katerem so naravovarstveni nadzorniki izrekli 61 glob v dveh letih (leta 2013: 39; leta 2014: 26); za leto 2011 in leto 2012 podatkov o izrečenih globah nimamo. Kršitelje ZON (2014) so oglobili tudi naravovarstveni nadzorniki v Regijskem parku Škocjanske jame: leta 2011 so izrekli 13 glob; leta 2012 skupno 12 glob; leta 2013 11 glob in leta 2014 dve globi.

Graf 5 nam predstavi najpogostejše prekrške, ki so bili ugotovljeni na posameznih območjih v letih od 2011 do 2014. V Triglavskem narodnem parku je tako največ parkiranja in šotorjenja v naravi, nabiranja gliv, kurjenja in vožnje v naravnem okolju. V regijskem parku Škocjanske jame so zabeležili največ vožnje po zaprtih poteh, šotorjenja v naravi, vožnje z vozili v naravnem okolju, dotikanja kapnikov in metanja smeti. Najpogostejši prekrški v Kozjanskem parku so odlaganje odpadkov na črna odlagališča, nelegalen posek obvodne vegetacije (izven predpisane dobe), vožnja v naravnem okolju, trganje (zavarovanih) rastlin in posek grmovja (v obdobju gnezdenja zavarovanih vrst). Parkiranje v naravi in krivolov na morju sta najpogostejši kršitvi ZON (2014) v Krajinskem parku Strunjan. Sledijo še: kurjenje in šotorjenje v naravi, kolesarjenje na nedovoljenem območju in trganje rastlin.

Graf 5: Najpogostejši zaznani prekrški na posameznih zavarovanih območjih v času od leta 2011 do leta 2014

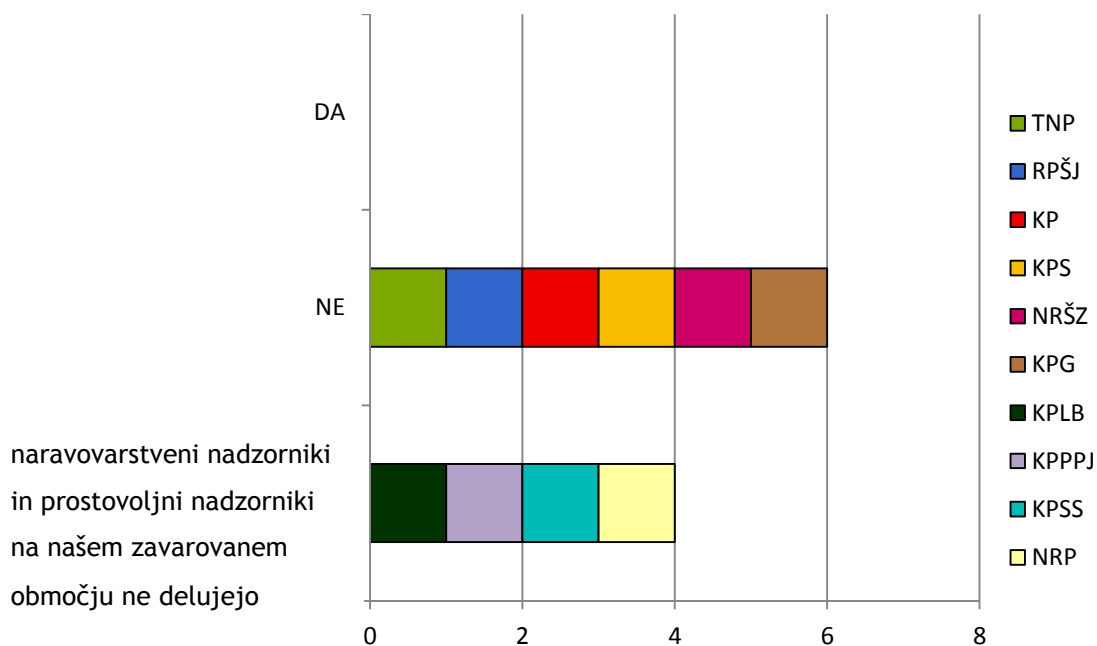

Najpogosteje ugotovljeni prekrški v Krajinskem parku Ljubljansko barje so: spreminjanje travnikov v njive (po presečnem letu 2010), nasipavanje gradbenega materiala, nelegalne deponije odpadkov, postavljanje reklamnih napisov in nezakonite melioracije. Zadnje Zavarovano območje, kjer so zaznali prekrške, je Krajinski park Sečoveljske soline. Tam je največ kršitev vezanih na poseganje v vodni prostor (zabijanje lesenih pilotov za postavitev nelegalnih privezov za plovila v kanalu), sledi metanje smeti in nasipanje zemljine.

Graf 6 nam pokaže, kakšni so bili odgovori na vprašanje »Ali se vam zdi, da na vašem zavarovanem območju deluje dovolj naravovarstvenih nadzornikov in prostovoljnih nadzornikov?«

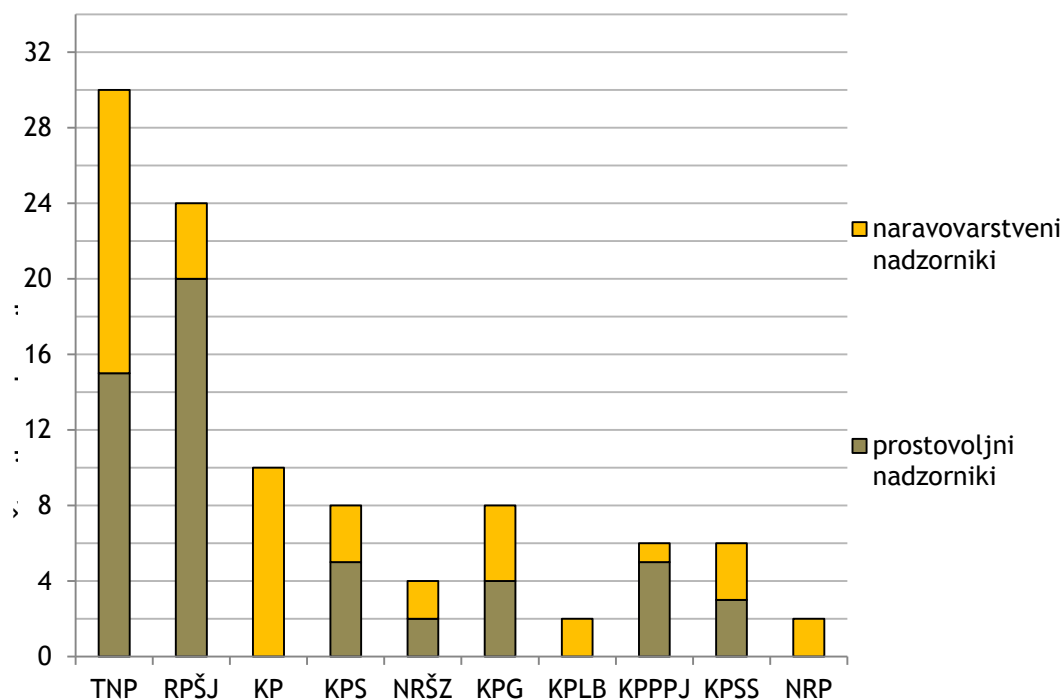
Graf 6: Ali se vam zdi, da na vašem zavarovanem območju deluje dovolj naravovarstvenih nadzornikov in prostovoljnih nadzornikov?

Šest od desetih izpolnjevalcev anketnih vprašalnikov je na to vprašanje podalo odgovor »NE«. V preostalih štirih zavarovanih območjih (v Krajinskem parku Ljubljansko barje, Krajinskem parku Pivška presihajoča jezera, Krajinskem parku Sečoveljske soline in Notranjskem regijskem parku) naravovarstveni nadzorniki in prostovoljni nadzorniki ne delujejo. Odgovora »DA« nismo zabeležili.

Zadnje vprašanje se je navezovalo na potrebe oziroma ocene, koliko naravovarstvenih in koliko prostovoljnih nadzornikov bi še potrebovali na zavarovanem območju.

Graf 7: Kolikšno je po vaši oceni število nadzornikov (naravovarstvenih in prostovoljnih), ki bi ga poleg obstoječih (če so ti že prisotni), potrebovali na vašem zavarovanem območju?

V Triglavskem narodnem parku bi (po njihovih ocenah) potrebovali še 15 sezonskih naravovarstvenih nadzornikov in prav toliko (15) sezonskih prostovoljnih nadzornikov. V Regijskem parku Škocjanske jame ocenjujejo, da potrebujejo štiri naravovarstvene nadzornike in 20 prostovoljnih nadzornikov. V Kozjanskem parku bi potrebovali štiri naravovarstvene nadzornike, v Krajinskem parku Strunjan pa tri naravovarstvene in pet prostovoljnih nadzornikov. Še dva naravovarstvena in dva prostovoljna nadzornika bi potrebovali v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, v Krajinskem parku Goričko pa dvakrat toliko (štiri naravovarstvene in štiri prostovoljne nadzornike). Krajinski park Ljubljansko barje bi potreboval dva naravovarstvena nadzornika, v Krajinskem parku Pivška presihajoča jezera pa želijo enega naravovarstvenega in pet prostovoljnih nadzornikov. Tri naravovarstvene in tri prostovoljne nadzornike bi potrebovali v Krajinskem parku Sečoveljske soline, v Notranjskem regijskem parku pa bi naj potrebovali dva naravovarstvena nadzornika.

V tem poglavju smo navedli rezultate, pridobljene s pomočjo anketnih vprašalnikov: na desetih zavarovanih območjih deluje trenutno 38 naravovarstvenih in 126 prostovoljnih nadzornikov. Najpogostejši prekrški na teh območjih so vožnja, parkiranje in šotorjenje v naravi ter metanje smeti. Upravljalci teh zavarovanih območij si želijo skupno še 49 naravovarstvenih in 54 prostovoljnih nadzornikov. V naslednjem poglavju podajamo ugotovitve, do katerih smo prišli z analizo rezultatov.

6 Ugotovitve

Če analiziramo in primerjamo podatke, pridobljene z anketnimi vprašalniki, ki smo jih izvedli, lahko pridemo do zanimivih sklepov in ugotovitev.

Iz osnovnih podatkov zavarovanih območij lahko uvidimo, da je bilo kar šest zavarovanih območij (od desetih, vključenih v anketo) ustanovljenih (na lokalni ali državni ravni) že pred sprejetjem prvega ZON; ta je stopil v veljavo v letu 1999. To je za ta zavarovana območja pomenilo, da so se morala uskladiti s takrat na novo sprejetim zakonom. Štiri zavarovana območja so bila ustanovljena po letu 1999.

Pri vprašanju o povečanju ali zmanjšanju površine zavarovanih območij od ustanovitve do danes smo ugotovili, da se je razširil le Triglavski narodni park (leta 1981 za okoli 2000 hektarjev, od leta 1981 do danes pa še za okoli 175 hektarjev), Regijski park Škocjanske jame pa se je celo zmanjšal za okoli dva hektarja – vzrok naj bi bil gradnja avtoceste A1, ki povezuje Ljubljano s Koprom. Če pogledamo obdobje od leta 1999, ko je Republika Slovenija sprejela prvi ZON, do danes, opazimo da so bila v tem času ustanovljena kar štiri širša zavarovana območja (Notranjski regijski park, Krajinski park Goričko, Krajinski park Ljubljansko barje in Krajinski park Pivška presihajoča jezera) od desetih, ki so zajeta v naši raziskavi. S tem se je površina zavarovanih območij v Republiki Sloveniji povečala za kar 82059 hektarjev.

Pri vprašanju o številu naravovarstvenih nadzornikov na posameznih zavarovanih območjih smo dobili delno pričakovane rezultate – največ naravovarstvenih nadzornikov je v našem največjem zavarovanem območju, Triglavskem narodnem parku. Tam jih je zaposlenih 20; vsi od njih imajo polna pooblastila (tako pooblastilo po ZON (2014), kot pooblastilo po ZP-1 (2011), za izdajo plačilnega naloga). Triglavski narodni park je, kot naš edini narodni park, ustanovljen z Zakonom o Triglavskem narodnem parku (2010), ki je poleg ZON (2011) temelj za njegovo delovanje. Na drugem mestu po številu naravovarstvenih nadzornikov je (glede na površino morda za koga presenetljivo) Regijski park Škocjanske jame. Če pogledamo specifičnost območja, na katerem se nahaja omenjeni park, lahko uvidimo, zakaj je temu tako. Škocjanske jame in drugi kraški pojavi so zelo občutljivi za vsakršne spremembe, ki bi jih lahko obiskovalci parka vnesli v ta prostor, zato je prisotnost ustrezno usposobljenih nadzornikov (v Regijskem parku Škocjanske jame jih deluje sedem; od tega pet s polnimi pooblastili), ki znajo obiskovalce ustrezno opozarjati in

učiti, kako se v parku pravilno obnašati in zakaj se območje parka sploh varuje, zelo pomembna. Tudi delovanje Regijskega parka Škocjanske jame ureja zakon in sicer Zakon o regijskem parku Škocjanske jame (1996). V Kozjanskem parku je zaposlenih šest naravovarstvenih nadzornikov, vsi imajo pooblastilo po ZP-1 (2011), pooblastilo po ZON (2014) pa le en izmed njih. To je vsekakor precejšnja slabost, ki jo bodo morali v Kozjanskem parku odpraviti čim prej, saj lahko naravovarstveni nadzornik brez pooblastila po ZON (2014) od nalog neposrednega nadzora v naravi izvaja le neposredno spremljanje stanja. Krajinski park Strunjan neposredno nadzorujejo trije naravovarstveni nadzorniki, ki imajo polna pooblastila. Težava je v tem, da je eden od teh zaposlen za 20 % delovni čas, ostala dva pa se z neposrednim nadzorom ukvarjata le občasno zaradi drugih delovnih obveznosti, ki jih imata. To je vsekakor slabo za zavarovano območje, saj to ni primerno nadzorovano. Morda bi bilo smotrno zaposliti osebo (ali več oseb), ki bi se ukvarjala samo s papirji – naravovarstveni nadzorniki bi tako bili večino svojega delovnega časa na terenu, kjer bi opravljali naloge naravovarstvenega nadzora. V edinem ožjem zavarovanem območju, ki smo ga zajeli v naši anketi, Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, deluje en naravovarstveni nadzornik, ki ima polna pooblastila. Pooblastilo po ZP-1 (2011) je ta pridobil konec lanskega leta (leta 2014). Krajinski park Goričko, ki je po površini drugo največje zavarovano območje v Republiki Sloveniji (meri kar 46268 hektarjev), premore le enega naravovarstvenega nadzornika. Ta ima pooblastilo po ZON (2014), pooblastila po ZP-1 (2011) pa (še) nima. Kako lahko ena oseba nadzoruje tako veliko območje, si lahko le predstavljamo. Krajinski park Ljubljansko barje, Krajinski park Pivška presihajoča jezera, Krajinski park Sečoveljske soline in Notranjski regijski park nimajo vzpostavljenega neposrednega nadzora v naravi s strani naravovarstvenih nadzornikov. Za nekatera zavarovana območja je to morda razumljivo (Krajinski park Pivška presihajoča jezera je bil ustanovljen komaj lani, torej leta 2014), druga pa bi morali podrobneje povprašati, kje se pojavljajo težave, da do vzpostavitve take oblike nadzora še ni prišlo, oziroma zakaj neposrednega nadzora ne izvajajo več (po podatkih Veenvlietove iz leta 2011, se je neposredni nadzor v naravi v Krajinskem parku Sečoveljske soline že izvajal).

Prostovoljni nadzorniki pri nas delujejo le na treh zavarovanih območjih: v Triglavskem narodnem parku (61; od tega jih ima pooblastilo po ZON (2014) 17), v Regijskem parku Škocjanske jame (64; od tega jih ima pooblastilo po ZON (2014) 45) in v Krajinskem parku Goričko eden, ki ima pooblastilo po ZON (2014). Na drugih zavarovanih območjih prostovoljni nadzorniki ne delujejo, kar je precej zanimivo, saj

ti za svoje delo ne prejemajo plačila in tako ne predstavljajo dodatnega stroška za zavarovano območje.

Podatke o številu vseh obravnavanih oziroma zabeleženih kršitvah ZON (2014) na posameznih zavarovanih območjih v letih od 2011 do 2014 smo pridobili zgolj od petih zavarovanih območij (od Regijskega parka Škocjanske jame, Kozjanskega parka (podatki so približni), Krajinskega parka Ljubljansko barje, Krajinskega parka Strunjan (le za leti 2012 in 2013) in Krajinskega parka Sečoveljske soline (le za leto 2012)) – pa še to ne v celoti. Temu morda botruje slabo vodenje evidence na tem področju. V letu 2011 je bilo na vseh zavarovanih območjih (od katerih smo uspeli pridobiti podatke) zabeleženih 74 kršitev ZON (2014), v letu 2012 69, v letu 2013 124 in v letu 2014 96 kršitev ZON (2014). To je skupno 363 kršitev ZON (2014) v štirih letih. Ob tem je treba poudariti, da pet zavarovanih področij na to vprašanje ni podalo odgovora (med njimi je tudi Triglavski narodni park, ki bi s svojim odgovorom na to vprašanje zagotovo drastično zvišal število zabeleženih prekrškov).

Naslednje vprašanje se je nanašalo na število kršitev ZON (2014) v letih od 2011 do 2014, za katere so globo izrekli naravovarstveni nadzorniki. Na to vprašanje zavarovana območja, na katerih naravovarstveni nadzorniki s pooblastilom ZP-1 (2011) ne delujejo, niso mogla odgovoriti – odgovore so na to vprašanje tako podala le tri zavarovana območja. V Triglavskem narodnem parku so naravovarstveni nadzorniki v treh letih (za leto 2014 podatka nimamo) izrekli 431 glob. Opaziti je, da se število izrečenih kazni s strani naravovarstvenih nadzornikov v Triglavskem parku iz leta v leto veča. V Krajinskem parku Strunjan so naravovarstveni nadzorniki v dveh letih (za leto 2011 in 2012 podatkov nimamo) izrekli 61 glob. Naravovarstveni nadzorniki v Regijskem parku Škocjanske jame pa so v štirih letih izrekli le 38 glob, kar je (če se ljudje dejansko dosledno držijo predpisanih režimov zavarovanega območja, tudi potrebe po kaznovanju ni) zelo spodbudno in vzorno.

Najpogostejši prekrški, ki so jih v času od leta 2011 do leta 2014 zaznali na zavarovanih območjih, so precej raznoliki – kar ne čudi, saj ima vsako izmed zavarovanih območij svoje specifične lastnosti in posebnosti. Na največ zavarovanih območjih sta se kot prekršek pojavila vožnja v naravnem okolju (to so zaznali na treh zavarovanih območjih) in šotorjenje v naravi (zaznano prav tako na treh zavarovanih območjih). Sledijo prekrški, kot so: trganje (zavarovanih) rastlin, parkiranje v naravi, metanje smeti, kurjenje v naravi in nelegalne deponije odpadkov (vsakega izmed

omenjenih prekrškov so zaznali na dveh zavarovanih območjih). Ostali prekrški so se pojavili na dotičnem zavarovanem območju – dosti je takih, ki se zaradi značilne specifikave zavarovanega območja lahko pojavijo le tam (dotikanje kapnikov, krivolov na morju idr.).

Predzadnje vprašanje anketnega vprašalnika se je ponovno navezovalo na naravovarstvene nadzornike oziroma prostovoljne nadzornike. Na vprašanje »Ali se vam zdi, da na vašem zavarovanem območju deluje dovolj naravovarstvenih nadzornikov in prostovoljnih nadzornikov?«, so vsi izpolnjevalci anketnega vprašalnika, ki imajo urejen neposredni nadzor v naravi, podali odgovor »NE«, kar kaže na precejšnje pomanjkanje kadra na tem področju. Preostala štiri zavarovana območja naravovarstvenih nadzornikov in prostovoljnih nadzornikov (še) nimajo.

Kot zadnje smo želeli izvedeti, kolikšno je po oceni število nadzornikov (naravovarstvenih in prostovoljnih), ki bi ga poleg obstoječih (če so ti že prisotni), potrebovali na posameznem zavarovanem območju. Lahko smo že predvidevali (glede na prejšnje vprašanje), da bodo številke kar visoke. Najmanj, po dva naravovarstvena nadzornika bi po ocenah potrebovali v Krajinskem parku Ljubljansko barje in v Notranjskem regijskem parku. Želje po prostovoljnih nadzornikih niso izrazili. V naravnem rezervatu Škocjanski zatok bi si želeli še dva naravovarstvena ter dva prostovoljna nadzornika. Nadzor nad Krajinskim parkom Pivška presihajoča jezera bi naj temeljil na prostovoljnih nadzornikih; potrebovali naj bi jih pet, želijo pa še enega naravovarstvenega nadzornika. V krajinskem parku Sečoveljske soline bi po ocenah potrebovali tri naravovarstvene in tri prostovoljne nadzornike, v Krajinskem parku Strunjan pa še pet prostovoljnih in tri naravovarstvene nadzornike. Krajinski park Goričko si za svojih dobrih petinštirideset tisoč hektarjev želi še štiri naravovarstvene in štiri prostovoljne nadzornike, medtem ko bi Kozjanski park želel usluge desetih naravovarstvenih nadzornikov. Regijski park Škocjanske jame ima že sedaj dobro vzpostavljen prostovoljni nadzor – želeli bi si še 20 prostovoljnih nadzornikov in štiri naravovarstvene. V Triglavskem narodnem parku pa ocenjujejo, da potrebujejo še 15 prostovoljnih in 15 naravovarstvenih nadzornikov – oboji naj bi delovali med sezono, ko je obiskovalcev parka največ, saj imajo takrat izvajalci neposrednega nadzora največ dela.

Na desetih zavarovanih območjih, ki smo jih zajeli v naši anketi, torej deluje:

- 38 naravovarstvenih nadzornikov (od tega jih ima 31 pooblastilo po ZON (2014) in 35 pooblastilo po ZP-1 (2011); polna pooblastila ima tako 31 naravovarstvenih nadzornikov);
- 126 prostovoljnih nadzornikov (od tega jih ima 63 pooblastilo po ZON (2014)).

Po ocenah posameznih zavarovanih območij, bi skupno potrebovali še:

- 49 naravovarstvenih nadzornikov;
- 54 prostovoljnih nadzornikov.

Če delujočim nadzornikom dodamo še nadzornike, ki bi jih po ocenah posameznih zavarovanih območij potrebovali, dobimo:

- 87 naravovarstvenih nadzornikov;
- 180 prostovoljnih nadzornikov.

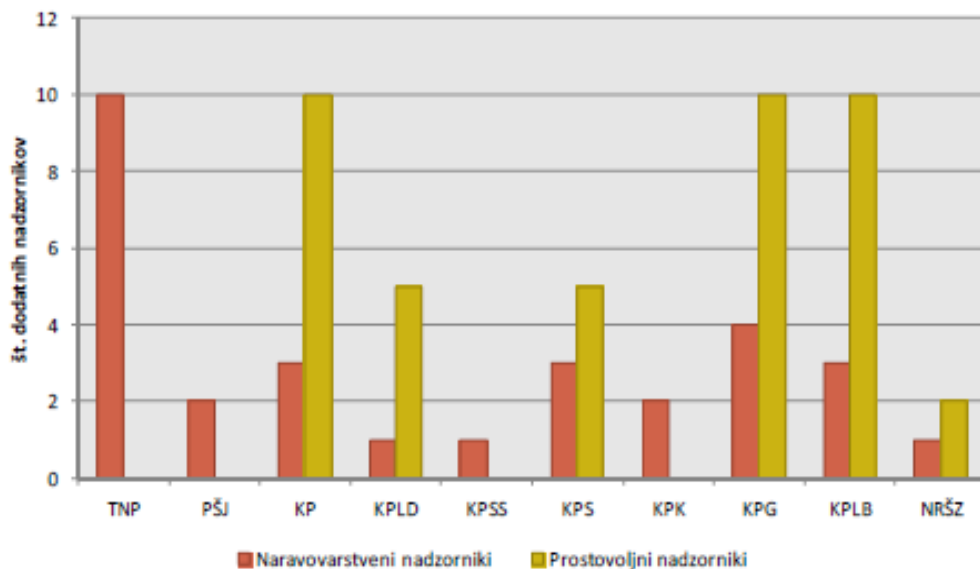
Ugotavljamo torej, da bi na desetih zavarovanih območjih, ki so bila zajeta v študijo, potrebovali še dodatnih 49 naravovarstvenih nadzornikov (kar je kar za 11 več, kot jih trenutno deluje na vseh v anketo vključenih zavarovanih območjih) ter 54 prostovoljnih nadzornikov.

Če dobljene rezultate, ki smo jih pridobili s pomočjo anketnih vprašalnikov, primerjamo z rezultati, ki jih je leta 2011 z izvedbo Analize neposrednega nadzora v naravi pridobila Jana Kus Veenvliet, lahko ugotovimo:

- površina zavarovanih območij v Republiki Sloveniji se je povečala (kot razlog lahko navedemo ustanovitev Krajinskega parka Pivška presihajoča jezera leta 2014);
- število naravovarstvenih nadzornikov s polnimi pooblastili (po ZON (2014) in po ZP-1 (2011)) se je povečalo iz 26 (leta 2011) na 31 (2015);
- število prostovoljnih nadzornikov se je od leta 2011 (skupno 109 prostovoljnih nadzornikov) do danes (leto 2015) povečalo (danes jih deluje 126) – v letu 2011 so imeli vsi prostovoljni nadzorniki pooblastilo po ZON (2014) – danes ima to pooblastilo le 63 prostovoljnih nadzornikov;
- najpogostejši prekrški, ki so ugotovljeni na zavarovanih območjih so od leta 2011 do danes ostali dokaj nespremenjeni – prevladujeta vožnja in parkiranje v naravnem okolju, sledita šotorjenje (taborjenje) v naravi in metanje smeti;

- ocene upravljalcev zavarovanih območij glede potreb po dodatnih naravovarstvenih nadzornikih in prostovoljnih nadzornikih so se od leta 2011 do leta 2015 dokaj spremenile, kot je razvidno iz grafa 10 (Kus Veenvliet, 2011) in grafa 9 (2015):

Graf 8: Ocene upravljalcev glede potreb po dodatnih naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikih (vir: Kus Veenvliet, 2011)

Če primerjamo oba grafa, lahko opazimo, da so v letu 2015 kar na petih zavarovanih območjih podali višje ocene glede potreb naravovarstvenih nadzornikov in prostovoljnih nadzornikov. Tako bi v Triglavskem narodnem parku po njihovih ocenah iz leta 2015 potrebovali 15 naravovarstvenih in 15 prostovoljnih nadzornikov (sicer sezonskih), leta 2011 so izrazili željo po desetih naravovarstvenih nadzornikih. Regijski park Škocjanske jame je svoje ocene glede naravovarstvenih nadzornikov, ki bi jih potrebovali, kar podvojil – leta 2011 bi naj potrebovali še dva, v letu 2015 pa ocenjujejo, da bi potrebovali štiri naravovarstvene nadzornike – temu bi dodali še 20 prostovoljnih nadzornikov. Nasprotno bi v Kozjanskem parku leta 2015 potrebovali zgolj deset naravovarstvenih nadzornikov, čeprav so leta 2011 izrazili željo po treh naravovarstvenih in desetih prostovoljnih nadzornikih. V Krajinskem parku Sečoveljske soline bi namesto enega (tako so ocenili leta 2011) v letu 2015 potrebovali dva naravovarstvena nadzornika in dva prostovoljna nadzornika. V Krajinskem parku Strunjan so tako leta 2011 kot leta 2015 ocenili, da za učinkovito delovanje potrebujejo še tri naravovarstvene in pet prostovoljnih nadzornikov. V Krajinskem parku Goričko so v štirih letih znižali svoje ocene glede potreb na področju naravovarstvenega nadzora: leta 2011 so ocenjevali, da potrebujejo še štiri

naravovarstvene in deset prostovoljnih nadzornikov, v letu 2015 pa so se te ocene znižale na štiri naravovarstvene in štiri prostovoljne nadzornike. Krajinski park Ljubljansko barje je eno izmed zavarovanih območij, ki je svoje ocene najbolj oklestilo – če so leta 2011 po ocenah potrebovali tri naravovarstvene in deset prostovoljnih nadzornikov, leta 2015 ocenjujejo, da potrebujejo usluge zgolj dveh naravovarstvenih nadzornikov. V Naravnem rezervatu Škocjanski zatok bi si po ocenah v letu 2015 želeli še dva naravovarstvena in dva prostovoljna nadzornika; leta 2011 naj bi potrebovali enega naravovarstvenega in dva prostovoljna nadzornika. Veenvlietova je v svoji Analizi pridobila še podatke o ocenah upravljavcev glede potreb po dodatnih naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikih s Krajinskega parka Logarska dolina (kjer naj bi takrat potrebovali enega naravovarstvenega in pet prostovoljnih nadzornikov) in s Krajinskega parka Kolpa, kjer so ocenili, da potrebujejo dva naravovarstvena nadzornika. Podatkov s teh območij mi s pomočjo anketnih vprašalnikov v letošnjem letu nismo pridobili, smo pa pridobili podatke o ocenah potreb po dodatnih naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikih s Krajinskega parka Pivška presihajoča jezera (potrebovali bi enega naravovarstvenega in pet prostovoljnih nadzornikov) in Notranjskega regijskega parka, kjer si želijo dva naravovarstvena nadzornika.

V letu 2011 naj bi na osmih zavarovanih območjih (iz primerjave smo izločili Krajinski park Logarska dolina in Krajinski park Kolpa, ker podatkov z anketnimi vprašalniki v letu 2015 s teh zavarovanih območij nismo uspeli pridobiti) v Republiki Sloveniji potrebovali 27 naravovarstvenih nadzornikov in 42 prostovoljnih nadzornikov. V letu 2015 smo z anketnim vprašalnikom, ki so vključevala ista zavarovana območja, ugotovili, da njihove aktualne ocene na tem področju presegajo tiste iz leta 2011. Tako naj bi potrebovali 43 naravovarstvenih nadzornikov in 49 prostovoljnih nadzornikov.

Omeniti moramo tudi, da je bil v letu 2014 sprejet novi ZON (ZON-C), ki daje naravovarstvenim nadzornikom nekatera, za njih nova pooblastila (možen zaseg vozila na motorni pogon, možen zaseg predmetov, ki so uporabljeni ali namenjeni za prekršek ali so nastali s prekrškom itd.). Letošnje leto (2015) pa je bila sprejeta tudi Uredba o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov. Ta prinaša nekaj novosti in sprememb na tem področju (kdo lahko organizira usposabljanje in pod kakšnimi pogoji; pred pristopom k preverjanju znanja s področja naravovarstvenega nadzora mora kandidat opraviti

izpit iz vodenja in odločanja v prekrškovnem postopku itd.). V istem letu je bil izdan tudi novi Pravilnik o službenem znaku, izkaznici in uniformi naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov. Ta podrobno določa službeni znak, izkaznico in uniformo naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov, ter pogoje za njihovo uporabo, oziroma nošenje. Vsi ti na novo sprejeti akti so precej spremenili področje naravovarstvenega nadzora. Še vedno pa se pričakuje predvsem sprejetje akta, ki bi uredil načine in pogoje za usklajeno izvajanje naravovarstvenega nadzora na vseh zavarovanih območjih, saj bi s tem taka oblika nadzora postala bolj organizirana, uspešnejša (deljenje primerov dobrih praks med zavarovanimi območji) in bolj prepoznavna med ljudmi.

6.1 Preverjanje hipotez

V prvem poglavju diplomskega dela smo postavili dve hipotezi, ki smo jih ob prebiranju literature in analize anketnih vprašalnikov skušali preveriti.

Hipoteza 1 se je glasila: Število zabeleženih kršitev Zakona o ohranjanju narave (2014) v zavarovanih območjih v Republiki Sloveniji narašča. To hipotezo smo želeli potrditi ali ovreči s pomočjo anketnega vprašalnika, ki smo ga izvedli. Desetim zavarovanim območjem smo zastavili enaka vprašanja glede kršitev ZON (2014) na njihovem zavarovanem območju, v obdobju od leta 2011 do leta 2014. Podatke smo pridobili le od petih zavarovanih območij – nekatera izmed njih podatkov niso podala v celoti. Za to lahko najbrž krivimo slabe evidence in pomanjkanje neposrednega nadzora oziroma naravovarstvenih nadzornikov ter prostovoljnih nadzornikov na zavarovanih območjih, ki bi kršitve ZON (2014) odkrivali. Zaradi nizkega števila odgovorov na naše vprašanje in nepopolnih odgovorov, hipoteze tako ne moremo ne potrditi in ne ovreči. Sicer pa vemo, da dandanes (zaradi takšnih in drugačnih motivov) zavarovana območja obiskuje vse več ljudi. To posledično pomeni, da se na takšnih območjih pritisk na okolje povečuje, kar ob nepoučenosti o specifičnostih zavarovanega območja in odklonskosti od zelenega in pričakovanega vedenja, nemalokrat vodi v prekršek.

Preverili smo tudi hipotezo 2: Število naravovarstvenih nadzornikov se povečuje skladno s povečevanjem površine zavarovanih območij v Republiki Sloveniji. V letih od 2011 do 2015 je sicer zaznati rahel porast števila naravovarstvenih nadzornikov s polnimi pooblastili (vsaj na osmih območjih, ki so bila obravnavana tako v Analizi o neposrednem nadzoru avtorice Jane Kus Veenvliet iz leta 2011, kot v anketnem

vprašalniku, ki smo ga izvedli letos – leta 2015). Leta 2011 je tako bilo naravovarstvenih nadzornikov s polnimi pooblastili 26, leta 2015 pa jih je 31. Skupno število naravovarstvenih nadzornikov (vseh – tudi tistih z delnimi pooblastili) se je v tem času zmanjšalo iz 43 na 38 naravovarstvenih nadzornikov. Če pogledamo še povečevanje površine zavarovanih območij v tem obdobju, opazimo, da sta bili ustanovljeni dve širši zavarovani območji – Krajinski park Radensko polje in Krajinski park Pivška presihajoča jezera. Kljub temu, da je od ustanovitve našega najmlajšega širšega zavarovanega območja minilo že eno leto, na njem naravovarstveni nadzor še ni vzpostavljen. Ta podatek nam pomaga ovreči hipotezo, ki smo si jo zastavili v začetku. Ovrgli bi jo lahko že na podlagi podatkov Krajinskega parka Ljubljansko barje in Notranjskega regijskega parka. Ti dve zavarovani območji kljub temu, da obstajata že precej dolgo (Krajinski park Ljubljansko barje od leta 2008, Notranjski regijski park pa celo od leta 2002), nimata zagotovljenega neposrednega nadzora v naravi s strani naravovarstvenih nadzornikov. Zakaj je temu tako, lahko le ugibamo. Najverjetnejša možna razlaga je predvsem pomanjkanje denarnih sredstev.

7 Zaključek

Varovanje in ohranjanje narave pred škodljivimi vplivi človekovega delovanja je precej zahtevna naloga. Toliko bolj se to kaže na območjih, ki so zavarovana, saj so tam medsebojni odnosi med organizmi in odnosi med organizmi in njihovim okoljem še posebej krhki. Taka območja so bogata z biotsko raznovrstnostjo, pestrostjo najrazličnejših habitatov, zanimivo geološko zgradbo itd.

Pravna ureditev je na področju varstva okolja v Republiki Sloveniji obsežna in raznolika. Urejena je tako z notranjo državno ureditvijo, kot tudi z mednarodnimi akti. Da imamo tako obsežno zakonodajo na tem področju niti ne čudi, saj je Republika Slovenija glede na stopnjo biodiverzitete v samem svetovnem vrhu. Vse kar je obsežno, pa vedno ni nujno dobro. Morda na omenjenem področju zakonodaja sama niti ni tako zelo napačna – veliko hujši problem je človekovo dožemanje narave kot nekaj samoumevnega in vsakdanjega. Zaradi tega (ker ne znamo (več) ceniti tega kar imamo) se tudi pojavljajo težave pri zagotavljanju zadostnega kadra v zavarovanih območjih. V naši državi še vedno nismo na tisti stopnji miselnosti, ko bi znali uvideti, koliko vsega nam narava (če ji seveda znamo »prisluhniti«) lahko nudi, oziroma s čim vse nas že oskrbuje.

S pomočjo anketnih vprašalnikov, ki smo jih v sklopu diplomske naloge poslali na zavarovana območja članic Skupnosti zavarovanih območij Republike Slovenije, smo pridobili podatke o zavarovanih območjih, neposrednem nadzoru na teh območjih, vrstah kršitev in potrebah zavarovanih območij po naravovarstvenih ter prostovoljnih nadzornikih. Pridobljeni podatki jasno kažejo, da se površina zavarovanih območij v Republiki Sloveniji iz leta v leto povečuje in, da bi za učinkovit nadzor nad takimi območji potrebovali še vsaj enkrat toliko naravovarstvenih nadzornikov, kot jih deluje sedaj – prav tako pa bi potrebovali še precej prostovoljnih nadzornikov. Na kar štirih od šestih območij, ki so bila vključena v raziskavo, naravovarstveni in prostovoljni nadzorniki (še) ne delujejo. Na tem mestu se pojavlja zanimivo in utemeljeno vprašanje: zakaj je temu tako? Upravljavec zavarovanega območja (najsibo to država ali lokalna skupnost) je tisti, ki skrbi za neposredni nadzor na zavarovanem območju, katerega je ustanovil, oziroma je odgovoren za njegovo zagotovitev. Ali je ustanovitev zavarovanega območja sploh smiselna, če to nato ni deležno ustreznega upravljanja in zagotovitve neposrednega nadzora nad spoštovanjem varstvenih režimov območja in ZON (2014) na njem?

V zadnjem času (v letih 2014 in 2015) lahko vseeno ugotovimo, da so se stvari morda začele pomikati na bolje. V letu 2014 je bil sprejet nov ZON (2014), ki prinaša nekaj novosti na področju naravovarstvenega nadzora; v letošnjem letu pa sta bila sprejeta uredba, ki na novo ureja izobraževanje naravovarstvenih nadzornikov in prostovoljnih nadzornikov, ter pravilnik, ki ureja njihove znake, izkaznico in delovno obleko.

Morda se bo v bližnji prihodnosti celo zgodilo, da bo ministrstvo izdalo že dolgo pričakovani podzakonski akt, ki bo ustrezno uredil načine in pogoje za organizacijsko, vsebinsko in teritorialno usklajeno izvajanje naravovarstvenega nadzora in tako dokončno in učinkovito vzpostavilo neposredni nadzor na vseh zavarovanih območjih. S tem bi zavarovana območja dobila primeren nadzor nad (ne)upoštevanjem varstvenih režimov in bi dejansko služila temu, čemu so bila ob ustanovitvi v prvi vrsti namenjena – ohranjanju in varovanju narave.

8 Uporabljeni viri

- Agencija Republike Slovenije za okolje [ARSO]. (2009). *Narava: Zavarovana območja: IUCN - Svetovna zveza za varstvo narave*. Pridobljeno na <http://www.arso.gov.si/narava/zavarovana%20obmo%C4%8Dja/kategorije%20IUCN/>
- Agencija Republike Slovenije za okolje [ARSO]. (2014). *Karta zavarovanih območij*. Pridobljeno na <http://www.arso.gov.si/narava/zavarovana%20obmo%C4%8Dja/karta/>
- Agencija Republike Slovenije za okolje [ARSO]. (2015a). *Narava: Ohranjanje narave*. Pridobljeno na <http://www.arso.gov.si/narava/>
- Agencija Republike Slovenije za okolje [ARSO]. (2015b). *Narava: Živali*. Pridobljeno na <http://www.arso.gov.si/narava/%C5%BEivali/>
- Bernik, T. in Slapnik, A. (2010). Inšpekcijski nadzor na področju ohranjanja narave. *Varstvo narave*, 24, 55–64.
- Dogovor o ustanovitvi Skupnosti zavarovanih območij narave Slovenije [Dogovor o ustanovitvi SZONS]. (2011). Pridobljeno na http://www.ljubljanskobarje.si/uploads/datoteke/2011%20Dogovor%20naravni%20parki_kopija%20podpisanaega%20originala.pdf
- Eman, K. in Meško, G. (2012). Kriminološki pogled na oblikovanje kazenskopravnega varstva v Sloveniji. V G. Meško, A. Sotlar in K. Eman (ur.), *Ekološka kriminaliteta in varovanje okolja - multidisciplinarne perspektive*. (str. 209-232). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo in okolje. (2015). *Organiziranost inšpektorata: Inšpekcija za okolje in naravo: Dejavnost inšpekcije za okolje in naravo*. Pridobljeno na http://www.iko.gov.si/si/o_inspektoratu/organiziranost_inspektorata/inspekcija_za_okolje_in_naravo/dejavnost_inspekcije_za_okolje_in_naravo/
- IUCN. (2012). *World Database on Protected Areas: What is the WDPA?* Pridobljeno na https://www.iucn.org/about/work/programmes/gpap_home/gpap_biodiversity/gpap_wdpa/
- IUCN. (2014a). *About IUCN: IUCN Protected Areas Categories System*. Pridobljeno na http://www.iucn.org/about/work/programmes/gpap_home/gpap_quality/gpap_categories/

- IUCN. (2014b). *About IUCN: What is IUCN?* Pridobljeno na <https://www.iucn.org/about/>
- Komisija za preprečevanje korupcije. (2014). *Zavezanci in njihove dolžnosti: Nosilci javnih pooblastil*. Pridobljeno na <https://www.kpk-rs.si/sl/zavezanci-in-njihove-dolznosti/kdo-so-zavezanci/nosilci-javnih-pooblastil>
- Krajinski park Sečoveljske Soline [KPSS]. (2011). *O parku. Naloge parka: Naravovarstveni nadzor*. Pridobljeno na <http://www.kpss.si/si/o-parku/naloge-parka/naravovarstveni-nadzor>
- Kus Veenvliet, J. (2011). *Analiza neposrednega nadzora v naravi: Poročilo o aktivnosti za krepitev zmogljivosti v sklopu projekta WWF Zavarovana območja v dinarski regiji*. Pridobljeno na http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/narava/neposredni_nadzor_v_naravi_analiza2011.pdf
- Mavri U. in Mežan U. (2014). *Agencija republike Slovenije za okolje: Kazalci okolja v Sloveniji: Zavarovana območja*. Pridobljeno na http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=654
- Mihelič, J. in Vidrih, R. (2001). Albin Belar, naravoslovec, seizmolog in naravovarstvenik. *Proteus*, 63(9-10), 392-405.
- Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije [MOP]. (2015a). *Veljavni predpisi: Narava: Zakon o ohranjanju narave*. Pridobljeno na http://www.mop.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi/narava/zakon_o_ohranjanju_narave/
- Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije [MOP]. (2015b). *Delovna področja: Narava: Neposredni nadzor v naravi*. Pridobljeno na http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/narava/neposredni_nadzor_v_naravi/
- Natura 2000. (2015). *Natura 2000 v Sloveniji*. Pridobljeno na <http://www.natura2000.si/index.php?id=45>
- Pravilnik o službenem znaku, izkaznici in uniformi naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov. (2015). *Uradni list RS*, (41/15).
- Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o ohranjanju narave. (2014). *Vladna gradiva*.
- Pristop KPPPJ v Skupnost naravnih parkov. (11. 5. 2015). *Pivška presihajoča jezera*. Pridobljeno na <http://pivskajezera.si/Dan%20slovenskih%20parkov/100/Pristop%20KPPPJ%20v%20Skupnost%20naravnih%20parkov>

- Spomenica Odseka za varstvo prirode in prirodnih spomenikov. (1920). *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo*, 1, 69-75.
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). (2004). *Uradni list RS*, (49/2004).
- Uredba o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov. (2015). *Uradni list RS* (56/15).
- Ustava Republike Slovenije. *Uradni list RS*, (33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13).
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru. *Uradni list RS*, (40/14).
- Zakon o ohranjanju narave (ZON-C) [ZON]. (2014). *Uradni list RS*, (96/04, 61/06, 8/10, 46/14).
- Zakon o prekrških (ZP-1-UPB8) [ZP-1]. (2011). *Uradni list RS*, (29/11).
- Zakon o varstvu okolja. (2015). *Uradni list RS*, (56/15).
- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave [ZRSVN]. (2010). *Logotip Zavoda in Celostna grafična podoba*. Pridobljeno na http://www.zrsvn.si/dokumenti/62/2/2014/PRIROCNIK_CGP_koncni_3606.pdf
- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave [ZRSVN]. (2012). *Logotip Zavoda in Celostna grafična podoba*. Pridobljeno na http://www.zrsvn.si/dokumenti/62/2/2012/logo_barvni__2985.pdf
- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave [ZRSVN]. *Povezave: Slovenska zakonodaja in strategije s področja varstva narave*. (2015). Pridobljeno na http://www.zrsvn.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=70&id_informacija=539
- Zavod za gozdove Slovenije. (2015). *Delovna področja: Gozdnogospodarsko načrtovanje: Zgodovina gozdnogospodarskega načrtovanja na Slovenskem*. Pridobljeno na http://www.zgs.si/slo/delovna_podrocja/gozdnogospodarsko_nacrtovanje/zgodovina_gozdnogospodarskega_nacrtovanja_na_slovenskem/index.html
- Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Univerza na Primorskem [ZRS Koper]. (2010). *CRP Konkurenčnost Slovenije 2008-2013, PROJEKT V1-0509, OBLIKOVANJE UČINKOVITEGA SISTEMA ZAVAROVANIH OBMOČIJ V SLOVENIJI*. Pridobljeno na http://www.parki.mop.gov.si/oblikovanje_ucinkovitega_sistema_zo.pdf

9 Priloge

Priloga 1: Anketni vprašalnik

ANKETNI VPRAŠALNIK

1. Podatki o izpolnjevalcu/ki anketnega vprašalnika

a) Ime in priimek osebe, ki je izpolnila vprašalnik:

b) Delovno mesto osebe, ki je izpolnila vprašalnik:

c) Kontaktni podatki (e-poštni naslov/telefon) osebe, ki je izpolnila vprašalnik:

2. Splošne informacije o zavarovanem območju

a) Ime zavarovanega območja:

b) Leto ustanovitve zavarovanega območja:

c) Površina, ki jo zajema vaše zavarovano območje (v hektarjih):

č) Ali se je v letih od ustanovitve do danes povečala/pomanjšala površina vašega zavarovanega območja (DA/NE):

- če ste na zgornje vprašanje odgovorili z DA, napišite za koliko se je povečala/pomanjšala površina (v hektarjih):

3. Informacije o naravovarstvenih nadzornikih (ki so pri vas zaposleni ali pogodbeno vezani) na vašem zavarovanem območju (če naravovarstveni nadzorniki na vašem zavarovanem območju na delujejo, vpišite simbol Ø)

a) Skupno število vseh naravovarstvenih nadzornikov (vpišite število):

b) Število naravovarstvenih nadzornikov s pooblastilom po ZON (vpišite število):

c) Število naravovarstvenih nadzornikov, ki imajo izpit po ZON in izpolnjujejo pogoje za vodenje prekrškovnega postopka in izdajo plačilnega naloga⁴ (vpišite število):

4. Informacije o prostovoljnih nadzornikih (za delo ne prejemajo plačila) na vašem zavarovanem območju (če prostovoljni nadzorniki na vašem zavarovanem območju na delujejo, vpišite simbol Ø)

a) Število vseh prostovoljnih nadzornikov (vpišite število):

b) Število prostovoljnih nadzornikov s pooblastilom po ZON (vpišite število):

⁴ Nadzorniki imajo bodisi opravljen preizkus znanja za vodenje prekrškovnega postopka in izdajo plačilnega naloga ali pa jim je bil ta priznan po 20. členu Uredbe o vrsti izobrazbe, strokovnem usposabljanju in preizkusu znanja za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku (Uradni list RS, št. 42/2004).

5. Vpišite, koliko prekrškov (oziroma kršitev Zakona o ohranjanju narave) je bilo skupno obravnavanih (oziroma zabeleženih) na vašem zavarovanem območju v posameznem letu

a) 2011:

b) 2012:

c) 2013:

č) 2014:

6. Vpišite za koliko prekrškov (oziroma kršitev Zakona o ohranjanju narave) so globo izrekli naravovarstveni nadzorniki na vašem zavarovanem območju v posameznem letu (če naravovarstveni nadzorniki na vašem zavarovanem območju na delujejo, vpišite simbol Ø)

a) 2011:

b) 2012:

c) 2013:

č) 2014:

7. Vpišite pet najpogosteje ugotovljenih prekrškov na vašem zavarovanem območju (a - najpogostejši ugotovljeni prekršek, d - najmanj pogost ugotovljeni prekršek) v času od 2011 do 2014:

a) (vpišite prekršek):

b) (vpišite prekršek):

c) (vpišite prekršek):

č) (vpišite prekršek):

d) (vpišite prekršek):

8. Ali se vam zdi, da na vašem zavarovanem območju deluje dovolj naravovarstvenih nadzornikov in prostovoljnih nadzornikov?

a) DA

b) NE

c) naravovarstveni nadzorniki in prostovoljni nadzorniki na našem zavarovanem območju ne delujejo

9. Kolikšno je po vaši oceni število nadzornikov, ki bi ga poleg obstoječih (če so že prisotni), potrebovali na vašem zavarovanem območju?

Potrebovali bi še najmanj (vpišite število) naravovarstvenih nadzornikov.

Potrebovali bi še najmanj (vpišite število) prostovoljnih nadzornikov.

Anketni vprašalnik je prirejen po vprašalniku avtorice Jane Kus Veenvliet iz leta 2011.